

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Diplomová práce

**ANALÝZA POŽADAVKŮ KLADENÝCH NA SOCIÁLNÍ PRACOVNÍKY
MEZINÁRODNÍM ETICKÝM KODEXEM**

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Elichová, Ph.D.

Autor práce: Bc. Anna Hojková

Studijní obor: Etika v sociální práci

Forma studia: prezenční

Ročník: 2

2017

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne 31. 3. 2017

.....
Anna Hojková

Děkuji vedoucí práce Mgr. Markétě Elichové, Ph.D. za odborné vedení, věcné připomínky, za osobní přístup a věnovaný čas. Děkuji také konzultantovi PhDr. Vojtěchu Šimkovi, Th.D.

Mé poděkování patří i všem respondentům, kteří mi věnovali svůj čas a podělili se se mnou o své názory. A v neposlední řadě mým blízkým, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

Obsah

Úvod	5
1 Etické kodexy	9
1.1 Mezinárodní etický kodex sociální práce	9
1.2 Kritika etických kodexů	15
1.3 Vztah etiky a sociální práce	16
2 Analýza principů Mezinárodního etického kodexu	21
2.1 Identifikace vzniklých kategorií	21
2.2 Analýza principů	24
2.3 Sociální pracovník jako superhrdina?	61
2.4 Etické teorie	64
Závěr	68
Seznam použitých zdrojů	71
Seznam příloh	78
Přílohy	79
Abstrakt	87
Abstract	88

Úvod

V každé profesi je důležité mít nějaký opěrný bod, určitá pravidla, která nám pomohou se zorientovat v nastavování hranic, ale i při řešení problému. V sociální práci můžeme za jeden takový bod považovat Mezinárodní etický kodex sociální práce, kterému se budu věnovat ve své práci. Dále jsou také kodexy na úrovních národních. U nás v České republice je to Etický kodex sociálních pracovníků České republiky, jemuž byl předlohou právě kodex nadnárodní, který má v originálu název Statement of Ethical Principles,¹ tedy prohlášení o etických principech.

Já jsem si zvolila právě Mezinárodní etický kodex sociální práce, protože „Etické uvědomění je nutnou součástí odborné praxe sociálních pracovníků. Schopnost a oddanost etickému jednání je základním aspektem kvality služby nabízené uživatelům služeb sociální práce.“² A toto uvědomování může být právě díky znalosti Mezinárodního etického kodexu, jehož účelem je podpora etické diskuze a reflexe v organizacích, mezi poskytovateli sociálních služeb a i na školách sociální práce.³

Cílem mé práce je analýza požadavků, které klade Mezinárodní etický kodex na sociální pracovníky. Tyto požadavky analyzuji z hlediska sociální práce tak, že se pokusím zjistit, zda odborná literatura sociální práce a články, které jsou vydávány a publikovány v České republice korespondují s požadavky Mezinárodního etického kodexu. Následně připojím, s jakou etickou teorií toho mají principy uvedení v Mezinárodním etickém kodexu nejvíce společného, protože sociální práce se o etiku opírá a právě etika je pro ni důležitá.

Dále se pokusím reflektovat vnímání požadavků Mezinárodního etického kodexu sociální práce samotnými sociálními pracovníky, což je dalším cílem mé práce. Zajímá mě to, protože, jak uvádím v podkapitole Kritika etických kodexů, nelze se v profesi spoléhat jenom na etický kodex, i ten je totiž omezený. Může být jakýmsi návodem, co by měl sociální pracovník dělat, ale jinak musí dát pracovník prostor i vlastnímu úsudku. Zaměřuji se právě na sociální pracovníky, protože oni jsou těmi, kdo konstruují

---

¹ *Statement of Ethical Principles*. [online]. 3. března 2012. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <http://ifsw.org/policies/statement-of-ethical-principles/>.

² *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

³ Srov. MÁTEL, A. *Etické kódexy sociální práce*, s. 26.

sociální práci, jsou jejím hlavním zdrojem a každý z nich je důležitý. Především jim je Mezinárodní etický kodex určen, takže i proto mě zajímají jejich názory na jednotlivé požadavky.

Ve své práci používám pro označení vykonavatelů sociální práce sociální pracovník a sociální pracovníci. Myslím tím samozřejmě muže i ženy a nechci ani jedno z pohlaví nějak diskriminovat či naopak vyzdvihovat, stejně jako Hanuš ve svém článku, který byl uveřejněn v časopise Sociální práce/Socialna praca. „...sociální pracovník. Samotný název profese je v tomto textu používán v mužském tvaru, bez ohledu na to, zda profesi vykonává muž či žena, nebo na skutečnost, že tuto profesi vykonávají v České republice více ženy než muži.“⁴

V první kapitole se věnuji Mezinárodnímu etickému kodexu, jeho vzniku a také zmíním informace o organizaci, která stojí za jeho vznikem. Věnuji se historii a vývoji etických kodexů všeobecně, stejně tak jejich významu a funkcím. Zabývám se také kritikou kodexů. A první kapitolu uzavírám tématem vztahu etiky a sociální práce.

Druhá kapitola je, řekla bych, stěžejní kapitolou celé práce, protože právě v ní naplňuji cíl a rozebírám jednotlivé požadavky, které jsou kladeny na sociální pracovníky. A přidávám také reflexi jednotlivých požadavků samotnými sociálními pracovníky. Po rozebrání všech požadavků se věnuji také tomu, jestli by sociální pracovník tedy neměl být označován za superhrdinu, protože těch požadavků, které jsou na něj kladeny, je opravdu mnoho. A v souvislosti s tím se zmiňuji také o syndromu vyhoření, který může po snaze splnit všechny požadavky následovat.

Uskutečnila jsem výzkum s názvem Reflexe vnímání požadavků Mezinárodního etického kodexu sociálními pracovníky. Cílem výzkumu bylo zjištění, jak samotní sociální pracovníci vnímají požadavky, které jsou na ně kladené Mezinárodním etickým kodexem. Z toho vyplývá výzkumná otázka, která zní - Jak vnímají sociální pracovníci požadavky uvedené v Mezinárodním etickém kodexu sociální práce?

Mým zkoumaným souborem jsou sociální pracovníci, kteří pracují v zařízeních sociálních služeb a také ve státní správě. Tito pracovníci mají odbornou způsobilost podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

---

⁴ HANUŠ, P. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce/Socialna praca* 2007, č. 1, s. 5.

„Odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka je

- a) vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,
- b) vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu“⁵

Pracovníci byli vybíráni záměrně a to ti, se kterými jsem se setkala během svých praxí celého vysokoškolského studia a jsou mezi nimi i ti, se kterými jsem se setkala jako s kolegy při studiu. Jedná se o sociální pracovníky z Jihočeského kraje. Oslovovala jsem je osobně, telefonicky i e-mailem a vždy jsme se poté sešli. Sběr dat probíhal poslední týden v únoru a první v březnu. Ještě předtím, během měsíce února byl proveden před výzkum, díky němuž jsem zjistila, jestli jsou pokládané otázky srozumitelné a odpovědi z nich získám to, co skutečně potřebuji.

Rozhovor jsem uskutečnila s 15 respondenty. Bylo mezi nimi 13 žen a 2 muži. Respondenti byli ve věku od 24 do 59 let. Nejvíce jich bylo ve věku 24 až 30 let – 6, a pak jich bylo také 6 ve věku 31 až 36 let. Doba praxe byla od 5 měsíců do 23 let. 13 pracovníků bylo ze zařízení sociálních služeb a pracují nejčastěji se seniory, potom také s rodinami, závislými osobami, osobami se zdravotním postižením, s ženami a jejich rodinami, s rodinami vychovávající děti se zrakovým a kombinovaným postižením od narození do 7 let, osobami bez přístřeší a někteří pracují také jako odborní sociální poradci. Další dva respondenti jsou z úřadu práce z oddělení hmotné nouze a dávek státní sociální podpory. Vzdělání má 10 z nich bakalářské, 4 magisterské a jeden je absolventem Vyšší odborné školy.

Výzkum byl prováděn jako kvalitativně-kvantitativní, metodou dotazování a jako nástroj sběru dat jsem použila rozhovor. Podkladem (Příloha II) pro rozhovor byl Mezinárodní etický kodex sociální práce, jeho principy.

---

⁵ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. [online]. posl. aktualizace 2006. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/z_108_2006.pdf.

Za hlavní zdroje své práce považuji publikace od Oldřicha Matouška, především Encyklopedii sociální práce, a pak také Základy sociální práce. Dále Etické kodexy sociální práce od Andreje Mátela, a Etiku pro sociální práci od autorů Ondřeje Fischera a Reného Milfaita. Stejně tak jako časopis Sociální práce/Sociálna práca.

1 Etické kodexy

V této kapitole se zaměřuji na Mezinárodní etický kodex samotný, protože právě jeho jednotlivým principům, požadavkům, které jsou kladeny na sociální pracovníky, věnuji kapitolu následující. Tato první kapitola informuje o vzniku Mezinárodního etického kodexu a také jsou uvedeny informace o asociaci, která stojí za jeho vznikem. Protože se etické kodexy, které po svém vzniku prošly určitým vývojem, postupem času mění, přizpůsobují společnosti a mají svou funkci i význam, tak i tomu se v této kapitole věnuji. Poslední částí této kapitoly je vztah mezi etikou a sociální prací. Protože, jak říká Tichý, pomáhající pracovníci se snáze rozhodnou při práci s klientem, když mají základní znalost etiky. Znalost etických principů je důležitá, výrazná při řešení etických dilemat a problémů.⁶ V tomto rozhodování může pomoci např. Mezinárodní etický kodex.

1.1 Mezinárodní etický kodex sociální práce

O formulaci základních etických hodnot a principů se snaží mezinárodní a nadnárodní asociace jednotlivých profesí. V sociální práci plní tuto funkci Mezinárodní federace sociálních pracovníků (International Federation of Social Workers, zkratka IFSW), která má v současné době více než sto členů ve všech regionech světa.

Tato mezinárodní federace je mezinárodní nevládní organizace národních asociací sociálních pracovníků, které usilují o sociální spravedlnost, lidská práva a sociální rozvoj prostřednictvím podpory sociální práce, osvědčených postupů a usnadňováním mezinárodní spolupráce. IFSW byl udělen zvláštní poradní status Hospodářské a sociální rady (ECOSOC) Spojených národů. Federace je organizována v 5 krajích a úzce spolupracuje s regionálními zástupci a jejich členy, aby zajistila, že práce IFSW skutečně odráží nejlepší zájmy sociálních pracovníků.⁷ Tato organizace byla založena na 1. mezinárodní konferenci sociální práce v Paříži roku 1928. Do dnešní podoby byla restrukturalizována v Mnichově roku 1956. Sídlí ve švýcarském Bernu. V otázkách

---

⁶ Srov. TICHÝ, M. *Práce se sociálně neadaptovanými klienty*, s. 31.

⁷ Srov. *Frequently Asked Questions*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <http://ifsw.org/frequently-asked-questions-faq/>.

vzdělávání a etiky spolupracuje tato asociace velmi úzce s Mezinárodní asociací škol sociální práce (International Association of Schools of Social Work, zkratka IASSW).⁸

Právě tyto dvě zmíněné asociace, tedy IFSW a IASSW stojí společně za vznikem dokumentu *Ethics in Social Work: Statement of Principles*, neboli *Etika v sociální práci: vyhlášené principy*, který byl přijatý roku 2004 a lze jej v současnosti považovat za aktuální Mezinárodní etický kodex sociální práce.⁹ Tento dokument nahradil *Zásady a standardy etiky sociální práce*, které byly přijaty na Srí lance v červenci roku 1994.¹⁰ Účelem dokumentu přijatého v roce 2004 je podpora etické diskuze a reflexe v členských organizacích, mezi poskytovateli sociálních služeb, stejně jako na školách sociální práce. V dokumentu jsou proto poměrně stručně formulované etické principy s krátkým komentářem. Tyto principy by měly být detailněji a adresněji formulované národními asociacemi v jednotlivých zemích s ohledem na místní kulturu, legislativu a další specifika.¹¹

Mezinárodní etický kodex je rozdělen do pěti částí. Hned po úvodu, ve druhé části je definice sociální práce, která byla schválena na valné hromadě IFSW v Montrealu v Kanadě v roce 2000 a potom také v roce 2001 společně s IASSW v Kodani. Pak následuje část, kde je seznam deklarácí a úmluv o lidských právech a sociální spravedlnosti. Čtvrtá část se pak zabývá vyhlášenými obecnými etickými principy, které patří k oblastem lidských práv a důstojnosti a sociální spravedlnosti. V poslední, páté části, je výčet některých základních principů etického jednání v sociální práci. U těchto se počítá s tím, že jsou dále rozpracovány ve směrnících členských organizací IFSW.¹²

Národní a mezinárodní – tak můžeme rozdělit etické kodexy, což zmiňuje ve své práci Kutnohorská. Tyto kodexy jsou v plném znění k nalezení v mnoha tištěných publikacích, ale i na internetových stránkách profesních komor, sdružení a asociací.¹³

---

⁸ Srov. MÁTEL, A. *Etické kódexy sociální práce*, s. 24 – 26.

⁹ Srov. tamtéž.

¹⁰ Srov. NEČASOVÁ, M. Komentář k mezinárodnímu etickému kodexu. *Sociální práce/Sociální praca* 2004, č. 4, s. 36.

¹¹ Srov. MÁTEL, A. *Etické kódexy sociální práce*, s. 24 – 26.

¹² Srov. NEČASOVÁ, M. Mezinárodní etický kodex sociální práce – principy. *Sociální práce/Sociální praca* 2004, č. 4, s. 31.

¹³ Srov. KUTNOHORSKÁ, J.; CICHÁ, M.; GOLDMANN, R. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*, s. 81.

Vymezit obsah etického kodexu sociální práce není a nebylo nikdy jednoduché. I proto byl první kodex na mezinárodní úrovni navržen až v roce 1976. Ovšem úsilí o jeho vytvoření bylo vynaloženo už v letech 1930. I druhá světová válka přispěla k tomu, že se jeho vydání odsunulo. Poté byl kodex mnohokrát upravován a až v roce 1992 byl přijat na světové konferenci o sociální práci ve Washingtonu ve své konečné podobě.¹⁴ „V roce 2004 v australském Adelaide přijala Mezinárodní federace sociálních pracovníků nový Mezinárodní etický kodex sociální práce.“¹⁵

Na úrovni národní byl „první formální etický kodex sociálních pracovníků publikován v roce 1947 Americkou asociací sociálních pracovníků. NASW (Národní asociace sociálních pracovníků v USA) vydala svůj první etický kodex v roce 1960.“¹⁶ V České republice byl Etický kodex sociálních pracovníků České republiky vydán v roce 1995 a jeho poslední úprava je z roku 2006.¹⁷

Etické kodexy jsou pojímány několika způsoby, např. Rolný chápe etický kodex jako „Systematicky zpracovaný soubor norem a předpisů, který vymezuje a upravuje vztahy mezi členy určité komunity. Etický kodex poskytuje detailnější rozpracování, konkretizaci morálních zásad a jejich použití v praxi.“¹⁸ Co je obsahem etických kodexů uvádí Nečasová, která ho definuje následovně. „Etický kodex obsahuje základní hodnoty profese, které by měl profesionál dodržovat.“¹⁹ Jako regulátor etického chování popisuje etický kodex Janotová. „Etický kodex je jedním z důležitých regulátorů etického chování.“²⁰ A dodává ještě, že „obecně platí, že etické kodexy jsou směsí normativních a pragmatických úvah subjektu o tom, jak by se chtěl a měl chovat.“²¹ Kutnohorská vidí etický kodex jako určitou normu. „Etické kodexy jsou normou, která by měla být v legalitě s příslušnými právními dokumenty. Etika, a tedy i morální

---

¹⁴ Srov. KUTNOHORSKÁ, J.; CICHÁ, M.; GOLDMANN, R. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*, s. 83 – 84.

¹⁵ Tamtéž, s. 84.

¹⁶ Tamtéž, s. 83.

¹⁷ Srov. tamtéž, s. 84.

¹⁸ ROLNÝ, I. In *Studie Transparency International: Aplikace metod a nástrojů podnikatelské etiky v českém podnikatelském prostředí*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://transint.xred.cz/doc/ve_amanpe.pdf.

¹⁹ NEČASOVÁ, M. Profesionalismus a etické kodexy v sociální práci. In FISCHER, O.; MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 82.

²⁰ JANOTOVÁ, H. *Profesní etika*, s. 18.

²¹ Tamtéž, s. 19.

pravidla a normy jsou určeny lidské společnosti jako všeobecné dokumenty.“²² V jednotlivých profesích jsou potom rozpracovány požadavky, které vyžaduje ta která profese a je zde brán ohled i na měnící se potřeby společnosti.²³

„Jako každá práce, tak i vytvoření etického kodexu je cílevědomý proces, který se odvíjí od stanovení cíle.“²⁴ Domnívá se Janotová a dodává, že s přibývajícím počtem dilemat při poskytování nejen zdravotní a sociální péče přibývá i počet doporučení a etických kodexů.²⁵

Protože je tedy kodex výsledkem cílevědomého procesu, má svůj význam a funkce. Významy kodexu shrnuli Levy a Banks. Podle nich etický kodex formuluje poslání profese v ideální formě nebo v základním cíli. Zajišťuje vedení a podněty členům profese. Díky kodexu jsou povzbuzeni k vnímavosti a reflexi etiky, poskytuje pravidla korektního jednání a je ukazatelem dobré praxe. Kodexy slouží k utváření a uchování oborové identity.²⁶ Činí tak „pomocí vyhlášení ideálu služby, základních etických principů a způsobů jednání, které očekávají od profesionála členové profese.“²⁷ Kodex je významný svou existencí, protože je považován za charakteristický znak profese a tím zdůrazňuje její status. Slouží také jako kritérium při hodnocení aktuální praxe, např. k disciplinárním účelům a při posuzování stížností, když dojde k pochybení v profesionální rovině. Kodex chrání také klienty a to např. před zanedbáním péče a zneužitím úřední moci. Sociální pracovník musí vystupovat důvěryhodně, jednat v souladu s očekáváními, která se vztahují k profesi.²⁸ Etické kodexy jsou významné i při řešení etických dilemat. A jsou důležité také pro profesi jako takovou. Chrání ji samotnou i její autonomii,²⁹ dodává Nečasová.

Formulování etického kodexu pomáhajících profesí včetně sociální práce má několik významů podstatných pro samotný výkon činnosti, ochranu klientů i sociálních

---

²² KUTNOHORSKÁ, J.; CICHÁ, M.; GOLDMANN, R. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*, s. 81.

²³ Srov. tamtéž, s. 81.

²⁴ JANOTOVÁ, H. *Profesní etika*, s. 20.

²⁵ Srov. KUTNOHORSKÁ, J.; CICHÁ, M.; GOLDMANN, R. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*, s. 81.

²⁶ Srov. LEVY; BANKS. In FISCHER, O.; MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 84.

²⁷ Tamtéž, s. 84.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 84.

²⁹ Srov. NEČASOVÁ, M. Profesionalismus a etické kodexy v sociální práci. In FISCHER, O.; MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 84.

pracovníků a pro sociální práci jako profesi ve společenském kontextu. Mezi nejdůležitější funkce Etického kodexu sociálních pracovníků patří následující:

- „etický kodex je průvodcem etické praxe pro profesionální sociální pracovníky, což je důležité především pro začínající pracovníky
- etický kodex stanovuje normy toho, jaké chování profesionálního pracovníka je možné posuzovat jako eticky přijatelné a jaké ne
- etický kodex pomáhá zajistit ochranu klientů a členů společnosti
- etický kodex napomáhá usměrňovat výkon profese sociální práce
- etický kodex upozorňuje na morální nebezpečí konfliktů vlastního a veřejného zájmu (vlastních hodnot a hodnot profese)
- etický kodex pomáhá řešit etická dilemata
- etický kodex je podkladem pro hodnocení aktuální praxe a případných stížností
- etický kodex plní významnou úlohu v profesní identitě sociální práce a to na různých úrovních (akademické, komunitní, politické, společenské)
- etický kodex je jedním ze společných jmenovatelů různorodých druhů sociálních služeb a důležitou zárukou jejich kvality (viz Standardy kvality sociálních služeb)³⁰

Jedna z otázek v rozhovoru byla mířená právě na zjištění, jaké jsou podle sociálních pracovníků funkce Mezinárodního etického kodexu. Výsledek nebyl příliš uspokojivý, 6 respondentů nebylo vůbec schopno uvést, jaké funkce kodex má a odpovídali také, např.: „*Nevím, je mi to jedno.*“ (R8) „*Nejsem schopná takhle definovat, protože ho opravdu nepoužíváme.*“ (R13) Ti, kteří odpověděli, tak se shodli i s výše uvedenými body. Uváděli, že má kodex funkci doporučující, informační a podpůrnou pro sociálního pracovníka, zobrazuje etický rámec a snaží se nalézt kritéria pro výkon sociální práce. Jinak spíše, co to je Mezinárodní etický kodex. Je to základní páteř a dává odpovědi na nejasné situace. Je to soubor principů a pravidel, která regulují sociální práci. Úkolem Mezinárodního etického kodexu je „*zobecňovat hodnoty,*

---

³⁰ ŠIRKA, Z. *Sociální práce jako lidskoprávní profese a Etické kodexy*. [online]. posl. aktualizace 2006. [cit. 2017-03-20], s. 20. Dostupné na: https://is.jabok.cz/el/JA10/zima2016/TE3372/um/4_Socialni_prace_jako_lidskopravni_profese_a_Eticke_kodexy.pdf.

z kterých by měly vycházet kodexy dílčích zemí. Ty by si to pak měly upravovat podle svých podmínek ve společnosti a své praxe a východisek teorie sociální práce. “ (R6)

Sociální práce jako profese, obor vzdělávání i vědní disciplína je poměrně mladá a právě tím, že se snaží neustále přizpůsobovat aktuálním potřebám klientů, se stává jednou z nejdynamičtějších profesí v současnosti. Čím rychleji a adresněji reaguje na dění ve společnosti, tím účinnější mohou být konaná preventivní opatření a systematická pomoc při řešení negativních dopadů sociálních událostí.

Vyvstává otázka, jestli se dynamické změny ve společnosti dotýkají také základních hodnot, mravních principů a jednotlivých etických zodpovědností. Na tuto otázku by jednotlivé filozofické směry etiky odpovídaly rozdílně. Existuje ale i to, co se mění nezávisle od filozofických koncepcí. Jako jeden z důvodů proměn společnosti uvádí Mátel nové globální etické problémy, které navazují na rozvoj technologií nebo nových sociálních událostí. Mezi tyto problémy patří např. bioetika, etika internetové komunikace, rozvoj mezinárodního terorismu a také zneužívání charitativně-sociální práce. Dalším důvodem proměny společnosti je hodnotová orientace, která se během let také mění. I identifikace a formulování všeobecných lidských práv, jako je např. akceptace antidiskriminačního přístupu, práv osob se zdravotním postižením, diskuze o právech na svou sexuální orientaci, mění společnost. Dále je to také identifikace a formulování principů profesionální praxe založených na nových výzkumech a teoriích a včlenění do etických principů. K transformaci přispívá také rozvoj a proměna sociálních služeb, stejně jako změny legislativy, která vytváří jakýsi 'minimální standard konání'. Jedná se např. o zákony týkající se diskriminace, korupce a ochrany osobních údajů. Jako poslední důvod uvádí Mátel jazykovou formulaci etických hodnot a principů sociální práce, protože mohou podléhat změnám v myšlení a jazyku.

Z těchto důvodů se etické standardy v sociální práci postupně rozvíjí, transformují a prohlubují důsledkem změn ve společnosti, komunitě, rozvojem sociálních služeb i samotné profese sociální práce.³¹

---

³¹ Srov. MÁTEL, A. *Etické kódexy sociální práce*, s. 55 – 57.

1.2 *Kritika etických kodexů*

Etické kodexy kritizuje např. Ife. Není možné se v každé situaci spoléhat pouze na etický kodex, protože i ten má svá omezení. Může se zdát, že etický kodex naznačuje jednu správnou cestu, jak prodávat sociální práci, co by měl pracovník dělat, co je přijatelné a co nikoliv. Etický kodex se může zdát příliš univerzální a být chápán jako ideální model, podle kterého by se měli pracovníci řídit, následovat jej.

Dalším bodem kritiky je, že se etické kodexy snaží ukázat všechny možnosti, které mohou nastat při vykonávání sociální práce, a dát návod, jak je vyřešit. Ovšem ne všechny otázky mohou být díky kodexu zodpovězeny, protože praxe ukazuje, že sociální práce bývá komplikovanější a nelze ji vyřešit etickým kodexem, který se jí snaží postihnout v celé její šíři. Ten se pak jeví jako neúplný dokument nebo příliš obecný.

Etický kodex sepsala poměrně malá skupina sociálních pracovníků. A ostatním někdy hrozí za jeho porušení dokonce sankce nebo třeba i vyloučení z profesní komory. Možná i proto vznikají další etické kodexy určitých specializovaných skupin – např. sociálních kurátorů, streetworkerů, ... I to dokazuje, že jeden kodex nemůže pojmut sociální práci v celé její rozmanitosti. Vznik nových kodexů zabraňuje tomu, aby nějaké skupiny v rámci jedné profese nebyly vytěsňené nebo zůstaly na okraji.³² Toto zmiňuje i Milerson, který „uvádí, že je obtížné vytvořit jednotný kodex za situace, kdy v sociální práci nedominuje jeden druh práce.“³³

Etické kodexy kritizuje i Úlehla, který tvrdí, že „etiku práce není možné vymezit nějakým kodexem. Respektive kodexy jsou užitečné k prvnímu seznámení a k prvnímu nahlédnutí do problematiky etického hodnocení práce. Etický kodex je užitečný, ale zjednodušující model.“³⁴ Nečasová k tomuto říká „kodex nemůže být přesnou kuchařkou, podle níž by sociální pracovník bezmyšlenkovitě jednal – nebyl by pak prostor pro vlastní úsudek a rozhodování a etická dimenze by se z jeho jednání nutně vytratila.“³⁵

---

³² Srov. JANDEJSEK, J.; KOMBERCOVÁ, Z. Lidská práva a sociální spravedlnost v sociální práci. In FISCHER, O.; MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 106 – 107.

³³ NEČASOVÁ, M. *Úvod do filosofie a etiky v sociální práci*, s. 70.

³⁴ ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*, s. 114.

³⁵ NEČASOVÁ, M. In ELIHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 31.

V několika bodech kritizuje etický kodex také Banks:

- „Kodexy mají tendenci implikovat, že etika je profesionálům dána zvnějšku, zatímco je jasné, že sociální pracovníci do ní vkládají své vlastní subjektivní individuální hodnoty.
- Mnoho aspektů sociální práce není možné vyjádřit soustavou pravidel nebo povinností (např. Kultivace některých postojů, empatie, apod.).
- Kodexy jsou exkluzivními pro jednu profesu, zatímco sociální práci stále častěji zajišťují multidisciplinární týmy.
- Kodexy se zabývají hlavně vztahem mezi sociálním pracovníkem a klientem s tím, že sociální pracovník dělá pro klienta to nejlepší – ignorují tedy ekonomický tlak.
- V kodexu se předpokládá hodnotový konsenzus veřejnosti a profesionálů. Je ovšem sporné, jestli takový konsenzus skutečně existuje vzhledem k tomu, že profese je fragmentovaná a klienti se stále více dožadují, aby byly služby poskytovány spíše podle jejich hodnot než podle hodnot profese sociálních pracovníků.“³⁶

1.3 Vztah etiky a sociální práce

V širokém slova smyslu lze říci, že název filozofické disciplíny etika je odvozen od řeckého slova „ethos“. Tento pojem není jednoznačný, má několik významů. Znamená obydlí, bydliště nebo vlast. Také vyjadřuje mravy, zvyky, nebo obyčeje, které jsou obvyklé pro chování člověka a můžou být spojené s jeho původem. Slovo ethos je též označení pro mravní jednání, smýšlení, vědomí, morálku, ale i charakter.³⁷

Když budeme chtít definici etiky najít v užším slova smyslu, přijdeme na to, že jich uvádí nejen odborné zdroje velmi mnoho. Následující tři definice nám ukáží, že etika může být pojímána několika způsoby.³⁸

- „Etika je nauka, učení, spisy o lidském jednání z hlediska společenského nebo individuální přijatelnosti nebo z hlediska správnosti, které odráží všeobecné etické předporozumění.“³⁹

---

³⁶ Srov. NEČASOVÁ, M. *Úvod do filosofie a etiky v sociální práci*, s. 71.

³⁷ Srov. SEMRÁDOVÁ, I. *Etika: přehled etických teorií*, s. 6.

³⁸ Srov. FISCHER, O.; MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 10.

- „Etika se zabývá normami lidského chování, rozhodnutími, která lidé činí, a způsoby, jimiž svou volbu odůvodňují.“⁴⁰
- „Jde o vědní disciplínu, která se zabývá studiem mravního chování, cítění, rozhodování...“⁴¹

Z výše uvedených definic můžeme přijít na tři různá pojetí etiky, blíže se s nimi seznámíme podle Fischera. První definice nás vede k domněnce, že etika je naukou o jednání a toto jednání reflektuje všeobecné předporozumění. Počítá s existencí pro všechny dosažitelného mravního vědění, které je základem pro přijatelné jednání. Druhá definice chápe etiku spíše jako způsob, jak posuzujeme a zdůvodňujeme svá rozhodnutí, přičemž se nejedná o jednání, které je viděno z pohledu společenské přijatelnosti. Ve třetí definici jde spíše o rozhodování, chování a také cítění, než o jednání. Jednáním chápeme vědomé, racionalizované a s vůlí konané činnosti. Chování je pak srovnáváno s očekávanými normami.⁴²

Etikou se zabývá i Thompson a hned v úvodu knihy *Přehled etiky* se můžeme dočíst o čtyřech základních přístupech k etice. Je to etika deskriptivní, normativní, aplikovaná a také metaetika. Etika deskriptivní popisuje konkrétní stav mravního rozhodování a hodnot ve společnosti. Popisuje fakta a nezjišťuje, co je a co není správné. Je významná pro další oblasti etiky, protože ty by bez informací o tom, jak se lidé chovají a reagují na různé situace, neměly na čem stavět. Etika normativní se zabývá normami, kterými se lidé při rozhodování řídí. Zajímá se o otázky týkající se toho, co by měl člověk dělat, tedy povinností a také, o to, co utváří dobrý život, ptá se tedy po hodnotách. Na základě těchto norem už můžeme rozeznat správné od nesprávného. Neméně podstatnou oblastí etiky je etika aplikovaná. Tato etika je na rozdíl od etiky deskriptivní a normativní etikou praktickou.⁴³ „Jejím úkolem je posoudit a vyřešit problematické případy díky užití normativních principů a pravidel.“⁴⁴ Mezi teoretické přístupy se řadí také metaetika, kterou definuje např. Machula. „Je disciplínou o etice. Předmětem tedy není lidské jednání, předmětem

---

³⁹ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*, s. 14.

⁴⁰ THOMPSON, M. *Přehled etiky*, s. 27.

⁴¹ HODOVSKÝ, I. *Úvod do etiky*, s. 4.

⁴² Srov. FISCHER, O.; MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 11 – 12.

⁴³ Srov. THOMPSON, M. *Přehled etiky*, s. 11 – 13.

⁴⁴ FOBEL. P. *Aplikovaná etika. Teoretické východiska a současné trendy*, s. 135.

metaetiky je samotná etika. (...) Zaobírá se argumentací v etice, základními pojmy v etice, apod. (...) Snaží se vyložit logické jako struktury etických výroků, definovat základní pojmy.“⁴⁵

Sociální práce je na praxi založená profese a akademická disciplína, která podporuje sociální změnu a rozvoj, sociální soudržnost a posílení a osvobození lidí. Pro sociální práci jsou zásadní principy sociální spravedlnosti, lidských práv, kolektivní zodpovědnosti a respektu k rozmanitosti podpořeny teoriemi sociální práce, sociálních a humanitních věd a domorodých znalostí. Sociální práce zapojuje lidi a struktury do řešení problémů a zlepšování životní pohody.⁴⁶ Takto definuje sociální práci Mezinárodní federace sociálních pracovníků. Definice byla přijata v roce 2014. A je v podstatě shodná s definicí, kterou uvádí Mezinárodní etický kodex. Definici poskytují také práce Matouška. Ten charakterizuje sociální práci jako „společenskovední disciplínu i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů.“⁴⁷ A dále dodává. „Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu.“⁴⁸

Najít jednotnou definici sociální práce není vůbec jednoduché. Nápomocen by tomu mohl být alespoň na území České republiky připravovaný profesní zákon o sociálních pracovnících, který by měl být prostorem pro jasné vymezení sociální práce jako profese.⁴⁹ Co je cílem sociální práce také není jednotně uvedeno. Např. Thomson se snaží cíl sociální práce vymežit tím, co je běžnou činností sociálního pracovníka. Mezi tyto činnosti patří hodnocení životních okolností a potřeb těch lidí, kteří požádali o pomoc sami, ale i těch, kteří se s ní setkávají díky někomu dalšímu. Další denní aktivitou je zprostředkování a poskytnutí služeb, které zabezpečí zjištěné potřeby klienta, také zrealizování pomocných a facilitativních činností při zvládání problémů na úrovni jedince, rodiny, skupiny nebo i komunity. Sociální pracovník hodnotí povahu a míru nebezpečí, kterému je klient vystaven, vytváří pomocné plány od návrhu,

---

⁴⁵ *Metaetika*. [online]. 21. října 2016. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=Qr34PLIH4XI>.

⁴⁶ Srov. *Global Definition of Social Work*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/>.

⁴⁷ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 11.

⁴⁸ MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, s. 10.

⁴⁹ Srov. *Věcný záměr zákona*. [online]. [cit. 2017-03-25]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/17864>.

přes realizaci až po hodnocení, zjišťuje posudky pro soudy, angažuje se v multidisciplinárních týmech, zastupuje klienta a je mediátorem, také navrhuje a realizuje preventivní postupy a plní povinnosti, které definuje zákon.⁵⁰

A teď tedy ke vztahu etiky a sociální práce. Ten je definován hned v úvodu Mezinárodního etického kodexu: „Etické uvědomění je nutnou součástí odborné praxe sociálních pracovníků. Schopnost a oddanost etickému jednání je základním aspektem kvality služby nabízené uživatelům služeb sociální práce.“⁵¹ S tím souhlasí Šrajer. „Etika je jednou z relevantních či dokonce ústředních věd pro sociální práci.“⁵² I Ondok, který říká, že nelze si představit sociální práci bez důkladných etických základů.⁵³ Lze říci, že „sociální práce je takřikajíc sama o sobě určitou – velmi praktickou – etickou teorií.“⁵⁴ A to proto, že „každá sociální práce je zcela bezprostředním procesem etického uvažování a jednání,“⁵⁵ podotýká Machula a Jankovský dodává „v rámci sociální práce má právě etika zajistit její ‚lidskou dimenzi‘, její humánnost.“⁵⁶

Flídrová a Opatrný zdůrazňují důležitost hodnot v sociální práci. „Sociální práce, ukotvena na společenských hodnotách, které aplikuje do praxe, je více stabilní a celistvá. Hodnoty zakládají kulturu profese, ovlivňují charakteristiku profese sociální práce, její cíle i metody a přístupy ke klientům. Jsou tedy důležitou součástí pro utváření stabilní identity profese.“⁵⁷ Jak odborníci, tak i praktici v sociální práci se shodují v tom, že etika, morálka a hodnoty jsou nevyhnutelnou součástí sociální práce.⁵⁸

Nejnámější tvrzením je podle Filové a Levické, že etika je normativní disciplína, která je regulátorem lidského chování. Prostřednictvím sociálních norem se dozvídáme,

---

⁵⁰ Srov. NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*, s. 11.

⁵¹ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

⁵² ŠRAJER, J. Etika a požadavek komplexnosti v sociální práci. *Sociální práce/Sociálna praca* 2012, č. 3, s. 82.

⁵³ Srov. ONDOK, P. J. *Bioetika, biotechnologie a biomedicína*, s. 18.

⁵⁴ MACHULA, T. In ELICHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 35.

⁵⁵ Srov. tamtéž.

⁵⁶ JANKOVSKÝ, J. In ELICHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 36.

⁵⁷ FLÍDROVÁ, M.; OPATRŇÝ, M. Role hodnot v identitě sociální práce. *Sociální práce/Sociálna praca* 2014, č. 2, s. 124.

⁵⁸ Srov. BANKS, S. *Ethics and values in social work*, s. 9.

jaké chování se od nás očekává ve vztahu ke konkrétní roli nebo situaci. Také patří ke známým tvrzením, která se vztahují k významu etiky pro sociální práci, že život v souladu s akceptovanými etickými pravidly nám přináší vysokou míru vnitřní spokojenosti.⁵⁹ Jandejsek a Kombercová také zpracovávají téma etiky v sociální práci. „Je tedy na místě přistupovat k etice v sociální práci především jako k disciplíně, která je založena na respektu k důstojnosti a k lidským právům klientů. Lidská práva tak tvoří základní rámec, který je etice sociální práce v tomto smyslu nejvlastnější.“⁶⁰ Havrdová dodává, že se ukazuje potřeba etiky a ochrany lidských práv v sociální práci.⁶¹

O náročnosti rozhodování se v sociální práci píše Fischer, který říká, že sociální pracovníci se často při vykonávání praxe dostávají do situací, kdy jsou nuceni k morální volbě. To činí sociální práci náročnější, než jsou jiné profese, protože etická rozhodování, která vyžadují některé situace, jsou pracovníci nuceni dělat prakticky denně. Pracovníci tedy pracují s hodnotami, které mohou být mezi sebou v konfliktu. V takových případech jim mohou pomoci poskytnout etické kodexy, které jim pomohou zorientovat se v rozhodování.⁶²

---

⁵⁹ Srov. FILOVÁ, Z.; LEVICKÁ, J. Etické problémy v sociálnej práci. In KAPPL, M.; SMUTEK, M.; TRUHLÁŘOVÁ, Z. *Etika sociální práce: sborník z konference VI. Hradecké dny sociální práce, Hradec Králové, 16. až 17. října 2009*, s. 128.

⁶⁰ JANDEJSEK, J.; KOMBERCOVÁ, Z. Lidská práva a sociální spravedlnost v sociální práci. In FISCHER, O.; MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 95.

⁶¹ Srov. HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*, s. 13.

⁶² Srov. JANDEJSEK, J.; KOMBERCOVÁ, Z. Lidská práva a sociální spravedlnost v sociální práci. In FISCHER, O.; MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 106.

2 Analýza principů Mezinárodního etického kodexu

V této kapitole analyzuji pomocí odborných zdrojů jednotlivé požadavky, principy, které jsou uvedeny v Mezinárodním etickém kodexu sociální práce, což je cílem této práce. Součástí každého analyzovaného požadavku je, jak jej vnímají sami sociální pracovníci, jak důležitý pro ně při vykonávání profese je, jaký význam mu přiřkládají. Nad otázkou, jaký význam přiřkládají etickému kodexu sociální pracovníci, se zamýšlí Janebová a dodává, že „není jistota, zda všichni sociální pracovníci o etickém kodexu vědí, pokud ano, zda ho četli, pokud ano, zda ho pochopili, pokud ano, zda se s ním ztotožňují a pokud ano, zda se jím řídí.“⁶³

2.1 Identifikace vzniklých kategorií

Mezinárodní etický kodex jsem analyzovala z několika pohledů. Našla jsem v něm několik kategorií, do kterých by se daly jednotlivé body kodexu rozdělit. Nejprve mi vyvstaly kategorie podle témat, které se v jednotlivých částech kodexu řeší. Dále by bylo možné Mezinárodní etický kodex analyzovat podle činností, které jsou od sociálních pracovníků vyžadovány. Ale při použití těchto kategorií docházelo k překryvu požadavků. I z tohoto důvodu jsem zvolila další variantu a to analýzu požadavků podle toho, ke komu směřují.

Učinila jsem tak proto, že je toto dělení jednoznačné a pro účely šetření, které jsem prováděla, ideální, protože mimo samotný názor na jednotlivé požadavky jako takové mě zajímá, na které požadavky je pro sociální pracovníky snazší odpovědět. Rozdělila jsem tedy principy do tří kategorií. Požadavky směřují ke klientům, společnosti i k samotnému sociálnímu pracovníkovi. Nyní tedy uvádím jednotlivé kategorie a k nim patřící body z Mezinárodního etického kodexu (Příloha I).

---

⁶³ JANEBOVÁ, R. *Teorie a metody sociální práce – reflexivní přístup*, s. 21 – 22.

Požadavky vztahující se především ke klientům: 4.1.1 – 4.1.4, 4.2.1, 5.4

Klientem rozumí Matoušek subjekt, kterým se zabývá sociální práce.⁶⁴ A také ten, kdo využívá sociálních služeb. Nemusí to být jen jednotlivec, ale i rodina, skupina nebo komunita. Někteří autoři v dnešní době upřednostňují spíše výrazy jako uživatel, konzument služeb a převážně v zahraniční třeba i zákazník. U nás se však stále nejčastěji používá výraz klient.⁶⁵ Mezinárodní etický kodex vyžaduje, aby se sociální práce zakládala na hodnotách lidské důstojnosti a právech. Sociální pracovníci by měli podporovat a ochránit každého člověka, starat se o jeho jak fyzickou, tak duševní, emocionální a duchovní integritu.⁶⁶

Požadavky vztahující se především ke společnosti: 4.2.1 – 4.2.5, 5.9

Sociální práce podporuje sociální změnu a rozvoj.⁶⁷ Tak stojí v úvodu definice podle IFSW. Sociální fungování definuje Barlettová jako interakci mezi lidmi a požadavky prostředí.⁶⁸ Matoušek uvádí reformu společenského prostředí jako jedno z paradigmat sociální práce. „V tomto paradigmatu se představa sociálního fungování pojí s vizí společenské rovnosti v různých dimenzích společenského života (s ohledem na společenské třídy, gender, věkové skupiny, atd.)“⁶⁹ Sociální pracovníci mají za úkol čelit negativní diskriminaci, uznávat a podporovat diverzitu. Dále pak spravedlivě distribuovat zdroje a také čelit nespravedlivé politice a praktikám.⁷⁰ Sociální práce může být brána jako samostatná profese, protože jedním z jejích úkolů je zasazování se o lidská práva ve společnosti.⁷¹

---

⁶⁴ Srov. MATOUŠEK, O. Klient (uživatel služby). In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 215.

⁶⁵ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 90.

⁶⁶ Srov. *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://socialniprocnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

⁶⁷ Srov. *Global Definition of Social Work*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/>.

⁶⁸ Srov. BARLETOVÁ. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 227.

⁶⁹ NAVRÁTIL, P. Vybrané teorie sociální práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, s. 187.

⁷⁰ Srov. *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://socialniprocnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

⁷¹ Srov. OPATRŇY, M.; LEHNER, M. *Teorie a praxe charitativní práce: uvedení do problematiky: praktická reflexe a aplikace*, s. 30.

Požadavky vztahující se především k sociálnímu pracovníkovi: 5.1 – 5.12

Těchto požadavků je v Mezinárodním etickém kodexu nejvíce. A o i proto, že profesionální sociální pracovník se podle Nečasové při svém rozhodování opírá nejen o dovednosti a zkušenosti, ale také o etický kodex, který zaručuje kvalitu poskytované služby i profesionální jednání pracovníka.⁷² Podle Mezinárodního etického kodexu, by jednání sociálních pracovníků mělo být v souladu s etickým kodexem nebo směrnicemi, které platí v jejich zemi, v tomto případě v České republice. Požadavky se týkají vzdělávání a kompetencí v sociální práci. Pracovníci mají jednat bezúhonně a nesmí dovolit, aby jejich dovednosti byly využity nehumánně. Jednání s úctou, empatií a péčí je snad samozřejmostí. Stejně tak jako poskytování adekvátních služeb, zachovávání mlčenlivosti. Sociální pracovníci by sami měli usilovat o veřejné uznání své zodpovědnosti, spolupracovat se školami při prohlubování praktických znalostí studentů. Také by se měli angažovat v etických diskuzích a umět svá rozhodnutí eticky podložit. A posledním neméně důležitým požadavkem je spoluvytvářet podmínky v organizacích i v zemi. Ty následně hodnotit, diskutovat a prosazovat.⁷³

Jednotlivé požadavky analyzuji pomocí odborné literatury, odborných článků, abych zjistila, zda sociální práce v České republice skutečně koresponduje s požadavky Mezinárodního etického kodexu sociální práce. Následně také zodpovím výzkumnou otázku, která zní 'Jak vnímají sociální pracovníci požadavky uvedené v Mezinárodním etickém kodexu sociální práce?'. Činím tak na základě získaných odpovědí ve výzkumu. Reflexi přidám ke každému požadavku jednotlivě.

Nejprve uvedu důležitost, kterou sociální pracovníci jednotlivému požadavku přiřkládají. Při rozhovoru totiž nejdříve ohodnotili každý požadavek známkou (Příloha III), kdy 1 bylo, že je velmi důležitý a 5, že vůbec ne. (1 – velmi důležitý, 2 – důležitý, 3 – neutrální vnímání, 4 – spíše nedůležitý, 5 – nedůležitý) Poté připojím názory, které jsem od sociálních pracovníků získala.

---

⁷² Srov. NEČASOVÁ, M. Profesionalismus a etické kodexy v sociální práci. In FISCHER, O.; MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 72 – 74.

⁷³ Srov. *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

2.2 Analýza principů

Dříve než začnu analyzovat jednotlivé požadavky, uvedu, jak smýšlejí sociální pracovníci o Mezinárodním etickém kodexu celkově. Čtyři sociální pracovníci se shodli v tom, že je to důležitý dokument, který by měl sociální pracovník znát, s tím, že následovalo ale. „*Myslím si, že je důležité, aby existoval, ale zároveň, že jeho přijetí a ztotožnění se s ním je individuální.*“ (R9) „*Sociální pracovník ho musí znát a měl by se podle něj řídit a při své práci na něj co nejvíce myslet, ale v praxi to bohužel kolikrát nejde se podle něj řídit.*“ (R12) „*Je kvalitním vodítkem pro začínajícího sociálního pracovníka.*“ (R10)

Pracovníci se shodli také v tom, že nevnímají Mezinárodní etický kodex jako zásadní dokument a že postrádá závaznost. „*Není to pro mě nijak zásadní výchozí dokument, nic proti němu nemám.*“ (R3) „*Mezinárodní etický kodex postrádá závaznost, kterou bych u etického kodexu uvítala.*“ (R5) Stejně tak odpovídali, že je přece logické dělat to, co je v něm uvedeno. „*Není to žádný zásadní dokument, po kterém bych sahala. Přejde mi přirozené dělat to, co je v něm uvedeno. Takže ani neřeším, že to je stanovisko kodexu.*“ (R7)

Další odpovědi byly např. „*Snažím se ho dodržovat. Není tak do hloubky, nemáme spolu moc intenzivní vztah.*“ (R1) „*Nemám na něj názor.*“ (R2) „*Něco málo o tom víme, ale v praxi ho vůbec nepoužíváme.*“ (R13) „*Vůbec nevím, že takovýto dokument existuje.*“ (R11)

Tyto odpovědi souhlasí i s tím, že do něj dotázaní sociální pracovníci až na jednoho vůbec nenahlíží, řeší-li v práci nějaký problém. Pouze jediný respondent uvedl, že nahlédne do etického kodexu. Jinak nejčastěji uváděli zákony, standardy kvality, metodiky, internet. Dále hledají také ve vyhláškách, směrnících, předpisech organizace, v odborné literatuře nebo občanském zákoníku. Důležitým zdrojem opory při řešení problému jsou kolegové, sdílení zkušeností s nimi, práce v týmu. A nyní už více k jednotlivým požadavkům, které klade Mezinárodní etický kodex na sociální pracovníky.

Lidská práva a lidská důstojnost

1. „Respektovat právo na sebeurčení – sociální pracovníci respektují a podporují právo lidí na provádění vlastních výběrů a rozhodnutí, nezávisle na jejich hodnotách a životních rozhodnutích, za předpokladu, že to neohrozí práva a legitimní zájmy druhých.“⁷⁴

Podle Navrátila je právo na sebeurčení jednou ze zásad sociální práce. Respekt vůči klientovým právům a přáním na jeho sebeurčení znamená respekt k jeho míře a schopnosti sebezpoznání, odpovědnosti za své činy. Ovšem je důležité dodat, že sociální pracovník má právo, a v některých případech dokonce i povinnost, upozornit klienta na důsledky jeho činů, zejména tehdy, kdy by mohlo dojít k porušení zákona.⁷⁵ Respekt klientova rozhodnutí, tedy sebeurčení, uvádí i Biestek jako jeden ze sedmi principů, kterými se má řídit sociální pracovník. Jde tedy o klientovo právo na svobodné rozhodování a výběr mezi možnostmi.⁷⁶

Úlehla upozorňuje na rozdíl mezi pomocí a kontrolou. Kontrola je podle něj snaha pracovníka měnit něco, co klient měnit nechce. A to si klient neobjednává. Klient potřebuje pomoc, která spočívá v podpoře. Jedná se o podporu, kterou klient očekává a objednal si ji.⁷⁷ „Sociální pracovník by měl – bez komentáře nebo po otevřené domluvě – přijmout roli, která klientovi umožní, aby se na rozhodování o využití souběžné pomoci mohl podílet způsobem, který mu připadá „přirozený“.“⁷⁸ Řezníček upozorňuje na fakt, že svoboda rozhodování klienta končí tam, kde by mohlo dojít k porušení práv druhých lidí.⁷⁹

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
9	5	1	0	0

⁷⁴ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnpracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

⁷⁵ NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*, s. 52.

⁷⁶ Srov. BIESTEK. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 37.

⁷⁷ Srov. MUSIL, L. *"Ráda bych vám pomohla, ale -- ": dilemata práce s klienty v organizacích*, s. 92.

⁷⁸ MUSIL, L. Jak překonávat obtíže při zprostředkování souběžné pomoci pro klienta?. *Sociální práce/Sociální praca* 2012, č. 1, s. 65.

⁷⁹ Srov. ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*, s. 29.

Tři sociální pracovníci se shodují na tom, že je samozřejmost respektovat klientovo rozhodnutí. „*Nad tím už vůbec nepřemýšlím, to považuji za samozřejmost. Ve své práci toto pravidlo musím respektovat denně.*“ (R10) Také tři respondenti se shodli v tom, že je to právo spojené se zodpovědností. „*Na to je ovšem potřeba ho upozornit, protože tato souvislost, že by měl převzít i zodpovědnost, někdy uniká.*“ (R3) S tím souhlasí i další dva dotázaní, kteří říkají, že je dobré vést klienty k zodpovědnosti za své rozhodnutí. Doporučujeme klientovi se rozhodnout a učíme ho zodpovědnosti. Další dotázaný vztáhl tento požadavek ke svobodě. „*Vnímám to tak, že lidská svoboda je pro mě nezpochybnitelnou hodnotou a pokud je klient svéprávný, jeho život se bude nakonec vždy odvíjet v návaznosti na jeho rozhodnutí.*“ (R9) Jiní vnímali tento požadavek jako motivaci pro další práci, že všechno se má řídit podle toho, co chce klient, že klient má právo rozhodnout se tak, jak chce, ale „*je na sociálním pracovníkovi, aby posoudil, zdali je klientovo rozhodnutí spíše pro jeho prospěch, či mu uškodí.*“ (R14) Potom by měl s ním podle toho pracovat. S tím souhlasí i další dva dotázaní, že není možné vždy nechat rozhodnutí na klientovi. „*Někdy jsou totiž lidé, kteří ohrožují svá práva a své zájmy.*“ (R13) „*Když je něco, co by mu mohlo ublížit nebo není to zrovna adekvátní, tak mu snažím se vysvětlit, proč ta varianta není nejlepší.*“ (R1) A padlo také to, že „*Když si stojí pořád na svém, tak ho nechám.*“ (R1).

Jen dva pracovníci z 15 zahrnuli do své odpovědi také to, že by to klientovo rozhodnutí mohlo ohrozit druhé. „*Pokud by klientovo rozhodnutí zasahovalo do práv druhých, potom samozřejmě zasáhneme.*“ (R15) „*Klient má právo se sám rozhodovat, pokud tím nezasahuje do práv a svobod druhých.*“ (R14)

Odpovědi pracovníků se shodují s předchozí analýzou, že je samozřejmostí respektovat klientovo rozhodnutí, a je potřeba ho upozornit na zodpovědnost s tím spojenou. Je důležité také varovat před možnými riziky s jeho rozhodnutím spojenými. Ovšem, překvapilo mě, že jen málo z nich bralo v úvahu, že jednání klienta by mohlo ublížit i někomu v jeho okolí. Na otázku týkající se tohoto principu odpovídali pracovníci celkem bez problémů. Je pro ně samozřejmé respektovat klientovo rozhodnutí.

2. „Podporovat právo na participaci – sociální pracovníci podporují plné zapojení a účast lidí, kteří používají jejich služby, takovými způsoby, aby mohli dosáhnout zmocnění ve všech aspektech rozhodování a jednání, která ovlivňují jejich život.“⁸⁰

Sociální práce zapojuje lidi do řešení problémů.⁸¹ Když potřebuje klient pomoc svého okolí, měl by být podle schopností veden k účasti na řešení problému.⁸² Tzn., že pokud jsme společně s klientem definovali problém, povzbuzujeme ho poté k sebedůvěře a k odvaze. Dále klientovi pomáháme s prozkoumáním dostupných zdrojů a s mobilizací sil. Také vyhodnocujeme možnosti, které klient v dané situaci má,⁸³ vysvětluje Matoušek a dodává, že pomoc musí vycházet z individuálních potřeb klientů. Pomoc musí působit aktivně, podporovat rozvoj samostatnosti a motivovat klienty k činnostem, aby nesetřvali v situaci a byli povzbuzováni v sociálním začleňování.⁸⁴ Dále také říká, že sociální pracovník nabízí své znalosti, dovednosti, informace a zájem opatrně, s úctou a respektem, protože klient má vždy právo a potřebu zvolit si svůj cíl sám. Úkolem pracovníka je klientovi napomoci v jeho sebeurčení a usilovat o spolupráci.⁸⁵ Důležité také je, aby sociální pracovník volil a koncipoval způsob intervence společně s klientem,⁸⁶ tvrdí Musil a hovoří o možnosti využít zde úkolově orientovaný přístup.⁸⁷

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
8	6	1	0	0

⁸⁰ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

⁸¹ Srov. *Global Definition of Social Work*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/>.

⁸² Srov. ELICHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 25.

⁸³ Srov. HAVRÁNKOVÁ, O. Případová práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 68.

⁸⁴ Srov. KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb v ČR. In MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*, s. 39.

⁸⁵ Srov. HAVRÁNKOVÁ, O. Případová práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 69.

⁸⁶ Srov. MUSIL, L. Kvalifikovaný sociální pracovník je schopen s klientem samostatně pracovat. *Sociální práce/Sociální praca 2007*, č. 1, s. 9.

⁸⁷ Srov. tamtéž.

15 dotázaných, 15 různých názorů na tento požadavek. Jeden z dotázaných se ztotožnil s tím, že je to klientovo právo. „*Je toho jeho právo zapojit se do procesu.*“ (R3) Další pracovník vnímá tento požadavek jako stěžejní *pro sociální práci a říká „... předpisy mi to nařizují. Existují samozřejmě výjimky, kde jako pracovník musím převzít „kontrolu“, nebo klienta mohu „edukovat“ – v těchto případech ale vždy musím vědět co dělám a proč dělám právě to co dělám.*“ (R11) Klient, který je podporován, se snáze zorientuje v situaci a snáze zvolí řešení. Klienti jsou také spokojenější, když mají přehled o životě, jsou zapojeni a dostane se jim ocenění. „*Klienti tím úplně rostou a příště jsou mnohem aktivnější a řeší své problémy včas a samostatněji.*“ (R6) Jiný klienta podporuje, protože on není ten, kdo by mu měl brát kompetenci. „*Nemůžu brát kompetenci např. kvůli věku, tomu, že nechce pomoci.*“ (R1) Na to lze navázat odpovědí dalšího, že některý klient nechce být zapojen, protože se nechce sám rozhodovat.

Další říká, že klientovo rozhodnutí musí být v souladu s cílem služby, klient nesmí chtít nikoho manipulovat. Někdy také záleží na druhu poskytované služby, cílové skupiny, např. „*Při práci na úřadu práce s klientem, co se pobírání dávek týče, tak zapojit se musí, protože když nesplní podmínky a nedoloží potřebné dokumenty, co jsou potřebné k vyhotovení dávky, tak žádné nedostanou.*“ (R12) A např. v domově seniorů: „*Někdy by bylo jejich rozhodnutí život ohrožující nejen pro ně, ale i pro okolí.*“ (R14) „*Jde nám o to, aby se klienti co nejdýl rozhodovali sami za sebe a dělali věci podle sebe.*“ (R8)

Takže dotázaní pracovníci se shodují na tom, že je důležité klienta zapojit a je to většinou pro jeho prospěch, i když i zde samozřejmě existují výjimky. A právě od toho je tam sociální pracovník, aby klienta nasměroval správným směrem. Respondenti mají tendence udávat příklady z praxe, místo toho, aby reagovali na principy Mezinárodního etického kodexu s nadhledem v kontextu celé sociální práce.

3. „Jednat s každým člověkem jako s celostní bytostí – sociální pracovníci se zajímají o celého člověka v rámci rodiny, komunity a společenského a přirozeného prostředí a usilují o rozpoznání všech aspektů života člověka.“⁸⁸

Celostní neboli holistický přístup věnuje pozornost všem aspektům životního stylu. Jde tedy o fyzickou zdatnost, emocionální stavy, práci se stresem, vnímání prostředí, sebekoncepci a také o duchovní rozměr.⁸⁹ Tento přístup ke klientovi zahrnuje náhled na člověka v jeho bio-psycho-socio-duchovních aspektech, ale také v rámci společenství, jako je např. rodina, různé skupiny, stát a další.⁹⁰ Musil říká, že sociální pracovníci nejprve musí porozumět životní situaci klienta, kterou ovlivňuje mnoho faktorů a okolností, aby mohli klienta podpořit a adekvátně reagovat na jeho situaci.⁹¹ Dále uvádí, že od sociálních pracovníků se očekává, že budou pomáhat klientovi s překonáním různých překážek, které mu neumožňují naplňovat očekávání sociálního prostředí.⁹² Navrátil zdůrazňuje důležitost interakce mezi klientem a jeho životním prostředím. Úkolem sociálního pracovníka je tedy podpořit sociální fungování klienta tím, že mu pomáhá obnovovat, udržovat a zvládat přiměřené požadavky jeho prostředí.⁹³

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
10	2	3	0	0

V odpovědích na tuto otázku už bylo možné najít určitou shodu. Dva respondenti říkají, že je důležité zajímat se o širší okolí klienta, protože „... rodina nebo komunita nebo společenství na něj má velký vliv.“ (R1) A „je to jistě nezbytné pro absolutní pochopení klientovy životní situace.“ (R14) Další skupina pracovníků říká, že díky

⁸⁸ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

⁸⁹ Srov. POLÁKOVÁ, J. Ošetrovatelský proces. In KRAMPEROVÁ, H. *Novinky v ošetrovatelské péči* [online]. A.R.Garamond, 2010 [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: www.ftn.cz/vzdelavani/files/Skripta_kurzNovinky.pdf.

⁹⁰ Srov. ELICHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 25.

⁹¹ Srov. MUSIL, L. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 226.

⁹² Srov. MUSIL, L. *"Ráda bych vám pomohla, ale -- ": dilemata práce s klienty v organizacích*, s. 15.

⁹³ Srov. NAVRÁTIL, P. Sociální fungování a životní situace. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 227.

pochopení situace, nahlédnutí do širšího okolí, můžeme snáze řešit problém. „*Musíme si uvědomovat, z jakého místa klient pochází, jaké má zázemí. To vše hraje roli, při jednání s klientem a volbě dalších postupů.*“ (R6) K tomuto se dají přidat i další čtyři, kteří mluví o důležitosti vnímat klienta jako součást společnosti. Je to důležité i při práci. „... *člověk je přeci utvářen společností, v níž se vyskytuje. S tím je potřeba pracovat při příjmu do služby, v průběhu i výstupu.*“ (R10) „...*musím zohlednit celkově život, všechny oblasti, abych mohla vymyslet vhodné činnosti a vhodně ho nasměrovat...*“ (R7) Okolí může být i zdrojem pomoci. „... *nelze ho vnímat odděleně od jeho sociálního okolí. Okolí je významným zdrojem pomoci.*“ (R9) Jeden z pracovníků říká, že u nich je to právě rodina, kdo oslovuje jejich službu. „*Většinou rodina dává podnět, že je potřeba naše služba, takže pracujeme i s jeho rodinou.*“ (R8)

Dva dotázaní jsou toho názoru, že s rodinou a okolím lze pracovat až za předpokladu, že si to klient přeje, dá k tomu impuls. „...*nechat na klientovi, co sám o svém prostředí prozradí a s tím pracovat.*“ (R15) „*Tedy když klient do daného problému chce zapojit rodinu okolí atd. tak s tím pracujeme (zajímáme se o širší kontext).*“ (R11) Podle dalšího sociálního pracovníka se tato otázka v jejich zařízení neřeší.

Tyto odpovědi se shodují s předchozí analýzou, že je tedy potřeba nahlížet na klienta v jeho prostředí. Na tuto otázku odpovídali pracovníci celkem snadno, vnímali klientovo prostředí jako důležité pro další práci. Jen mě trochu překvapily názory, že to musí chtít klient sám. Podle mě nelze oddělit klienta od prostředí a jen málokdy asi lze vyřešit problém, aniž bychom se k prostředí, ze kterého klient pochází, dostali.

4. „Identifikovat a rozvinout silné stránky – sociální pracovníci se zaměřují na silné stránky jednotlivců, skupin a komunit, a tak podporují jejich zmocnění.“⁹⁴

Navrátil definuje zmocnění následovně. „Zmocnění je důsledkem společné aktivity klienta a sociálního pracovníka.“⁹⁵ A říká také, že „zmocňující sociální práce

---

⁹⁴ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

⁹⁵ NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*, s. 159.

je chápána jako posilování jednotlivců, skupin a komunit, aby byli více schopni kontrolovat svoji životní situaci cestou svépomoci a vlastních aktivit.“⁹⁶ Podle Nečasové jsou klienti vedeni k tomu, aby získávali a upevňovali své dovednosti sebevědomě a byli schopni samostatně řešit své problémy. Zároveň jsou tím vedeni k tomu, aby byli schopni rozpoznat své silné stránky a málo využívané nebo vůbec nevyužívané možnosti.⁹⁷ Jak dodává Smutek, „každý jednatel, každá rodina, každá komunita má své silné stránky, klady a zdroje.“⁹⁸

„Důležité je podepřít a zvýraznit to zdravé a pevné, co v člověku je,“⁹⁹ zdůrazňuje Havránková. Když sociální pracovník pomůže klientovi s pochopením toho, že je schopen řešit problém sám a podporuje ho v tom, pomůže mu tak najít nové úhly pohledu a také způsoby řešení, říká Matoušek a dodává, že to pak může vést k rozvoji v rovině osobní, rodinné i sociální.¹⁰⁰

Paleček při práci s klienty stanovuje cíle krátkodobé či dlouhodobé podle toho, kam chtějí společně s klientem dojít. K tomu pomáhá zjištění silných a také slabých stránek zdrojů klienta.¹⁰¹

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
9	5	1	0	0

Čtyři respondenti se přiklání k tomu, že na silných stránkách stojí celá práce s klientem, je to součástí individuálního plánování. „*Na klientovo silných stránkách jde postavit spolupráci.*“ (R5) „*Je to automatická součást individuálního plánování.*“ (R10) Další tento požadavek chápe jako dobrou strategii pro práci s klientem. „*To je jistě velice dobrá strategie.*“ (R11) „*My ze silných stránek vycházíme a dostáváme se přes to k tomu, co nejde.*“ (R7)

Pro klienta to může být cesta motivace. „*Z mého pohledu je to silná motivace pro toho klienta.*“ (R12) „*Klient tak získá pocit, že i on může pro situaci něco udělat.*“

⁹⁶ NAVRÁTIL, P. *Sociální práce se sociálně vyloučenými: modely sociální práce, které jsou v souvislosti se sociální prací s menšinami hojně uváděny.* [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné na: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2011/SPR142/um/Soc._praca_s_vyloucenymi.pdf.

⁹⁷ NEČASOVÁ, M. Občanské poradny. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 448.

⁹⁸ SMUTEK, M. *Model řešení problému v sociální práci – systémový pohled*, s. 38.

⁹⁹ HAVRÁNKOVÁ, O. Případová práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 68.

¹⁰⁰ Srov. tamtéž. 68.

¹⁰¹ Srov. BAJER, P. Komunitní služby sdružení Eset-Help pomáhají duševně nemocným ke změně. *Sociální práce/Sociální práca* 2008, č. 1, s. 7.

(R15) „Dám mu najevo, že s ním počítám a vím, že se může přidat a zvládnout něco sám.“ (R3) Další dva se shodují v názoru, že to může vést k osamostatnění klienta a také ke zlepšení společenského fungování.

Klient musí chtít být zapojen. „Musí se rozvíjet, důležité je najít ty silné stránky. Ale musí on sám chtít.“ (R1) Někteří je ani vyhledávat nechtějí. „Někteří klienti chtějí být závislí na okolí, protože potřebují mít takový pocit.“ (R2)

Zde jsou respondenti ve shodě s analýzou požadavku. Posilování jednotlivců je důležité proto, aby byli sami schopni řešit problém. Je důležité najít silné stránky pro další spolupráci. Každý jedinec má silné stránky. I když někdy je možná trochu těžší je najít i rozvíjet, zvláště když klient nechce spolupracovat. Tento požadavek vnímali respondenti zcela jasně, v praxi s tímto pracují.

Sociální spravedlnost

1. „Čelit negativní diskriminaci – sociální pracovníci mají povinnost čelit negativní diskriminaci na základě takových charakteristik jako jsou schopnosti, věk, kultura, rod nebo pohlaví, rodinný stav, socioekonomický status, politické názory, barva pleti nebo jiné fyzické charakteristiky, sexuální orientace nebo duchovní přesvědčení.“¹⁰²

Pro sociální práci jsou zásadní principy sociální spravedlnosti a lidských práv.¹⁰³ Lidská práva jsou jedním z východisek sociální práce. Jsou občanům zaručena ústavou a mezinárodními smlouvami, které stát schválil. Tato práva ukazují poměr občanů a demokratického státu bez ohledu na národnost, rasu, věk, pohlaví, náboženství, politické přesvědčení, či jiné rozlišení. Tento koncept vychází z přirozenoprávních teorií. Lidem jako společenským bytostem patří nezczitelná práva, která zabezpečuje stát, je to jeho povinnost.¹⁰⁴ Toto zmiňuje Tomeš a Janebová dodává ještě další oblasti,

---

¹⁰² *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialniprocnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁰³ Srov. *Global Definition of Social Work*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/>.

¹⁰⁴ Srov. TOMEŠ, I. Lidská práva jako východisko sociální práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 158.

v nichž je potřeba respektovat druhé, a které přibyly s postupem doby. Je to např. respekt k právům sexuálních, politických, náboženských menšin.¹⁰⁵

Matoušek uvádí formy, kterými mohou být jednotlivci či skupiny znevýhodňovány nebo naopak zvýhodňovány, může to být např. zákony, normami, chováním druhých lidí, předsudky, publicitou. Diskriminace může být přímá, nepřímá a také pozitivní nebo negativní.¹⁰⁶ Právě na tu negativní upozorňuje Mezinárodní etický kodex a sociální pracovníci jí mají čelit. Matoušek říká, že „sociální pracovníci by měli působit proti systematickému znevýhodňování jednotlivců a skupin.“¹⁰⁷ Čelit diskriminaci je podle Navrátila cílem antiopresivních a antidiskriminačních teorií aplikovaných v sociální práci. Cílem těchto teorií je tedy omezovat, jak institucionální, tak individuální uplatňování moci, které je založené na rase, pohlaví, postižení, sociální třídě anebo sexuální orientaci. V praxi lze stavět na třech požadavcích. A to, že spravedlivě podle práva musí být zacházeno s každým člověkem, dále musí být rovné příležitosti pro všechny a dalším požadavkem je zmocnění klientů.¹⁰⁸

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
5	6	2	1	1

Podle dotázaných by měla být sociální práce antidiskriminační. „*Jen za předpokladu, že člověk nediskriminuje, může být práce odvedena dobře.*“ (R7) „*Protože každá diskriminace zhoršuje možnosti klientů.*“ (R2) Pracovníci se shodli také v tom, že „*Na klienty se musí pohlížet na všechny stejně, bez ohledu na víru, peníze ...*“ (R8) Je důležité přistupovat individuálně, respektovat jeho důstojnost a jedinečnost. Další vnímají úkol čelit negativní diskriminaci jako samozřejmost a povinnost. „*Žádný sociální pracovník by neměl diskriminaci tolerovat, ani se na ní podílet.*“ (R14) A to samé platí i o diskriminaci pozitivní. „*Obdobně je ale důležité nepoužívat tzv. pozitivní diskriminaci.*“ (R2) Další skupinu tvoří ti, kteří řekli, že s diskriminací se nesetkávají, nevnímají ji nebo „*nikdy jsem neřešil dilema negativní diskriminace.*“ (R11)

¹⁰⁵ Srov. JANEBOVÁ, R. Kulturní senzitivita. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 121.

¹⁰⁶ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 52.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Srov. JANEBOVÁ, R. Moc. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 209.

S mnou vybranými odbornými zdroji se sociální pracovníci shodují s použitím antidiskriminačního přístupu a také v tom, že s každým člověkem má být zacházeno spravedlivě podle práv. Řekla bych, že dotaz na tento požadavek byl jeden z obtížnějších. Nejprve měli vůbec problém s pojmem negativní diskriminace. Tak jsem si při vysvětlení vypomohla definicí od Matouška. „Odlišný přístup obvykle ke skupinám lidí určitého věku, pohlaví, rasového nebo etnického původu nebo hlásící se k určité kultuře a náboženství nebo ke skupinám, které mají určitou nevýhodu, případně okrajové sociální postavení, a tímto znakem se liší od jiných lidí.“¹⁰⁹

Poté už byli pracovníci schopni odpovědět. Zaujala mě odpověď jedné respondentky, která k tomuto uvedla i příklad. „*Negativní diskriminace – když paní na úřadu práce nebude mít náladu, co s tím zmůžu? Razím heslo vždy s úsměvem – diskriminace se tím hodně umírní.*“ (R1)

2. „Uznat diverzitu – sociální pracovníci rozpoznávají a respektují etnickou a kulturní rozdílnost ve společnostech, kde pracují, berouce při tom v úvahu individuální, rodinné, skupinové a komunitní odlišnosti.“¹¹⁰

Podle Janebové jde v sociální práci o vnímání kulturních rozdílů ze strany sociálních pracovníků. Jde o to, aby si připustili, že jejich pohled na svět nemusí být určující a že existují i jiné pohledy.¹¹¹ Lukešová tvrdí, že sociální pracovníci by měli respektovat odlišné projevy a pohledy různých sociokulturních vzorců, měli by se zasazovat o snižování diskriminace a netolerance a dále by se měli podílet na řešení konfliktů, které vznikly právě na základě kulturních odlišností.¹¹² Sociální služby podle cílových skupin dělí např. Matoušek. Jednou z typologií služeb jsou služby určené etnickým menšinám.¹¹³

---

¹⁰⁹ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 52.

¹¹⁰ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹¹¹ Srov. JANEBOVÁ, R. Kulturní senzitivita. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 120.

¹¹² Srov. LUKEŠOVÁ, M. Interkulturní kompetence jako faktor kulturně kompetentní praxe v sociální práci. *Sociální práce/Sociálna práca* 2015, č 1, s. 100.

¹¹³ MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*, s. 92.

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
4	5	5	1	0

Tento požadavek vnímají dotázaní respondenti podobně. První skupina pěti respondentů jej vnímá jako samozřejmost a úkolem sociálního pracovníka je přijímat klienta takového, jaký je. „*My přijímáme všechny klienty, nezáleží nám na jeho původu nebo kultuře.*“ (R13) „*Já přijímám klienta takového jaký je.*“ (R7) „*Co se týká respektování rozdílností, tak to mám poměrně hodně jednoduché. Můj jeden z hlavních konceptů je ten, že klient je expertem na svůj život, tedy z podstaty respektuji vše a nerozlišuji, zdali je to dilema etnické, rodinné či úplně jiné.*“ (R8)

Další čtyři pracovníci říkají, že je to základ demokracie, tolerance a rozpoznání těchto odlišností je důležité pro další spolupráci. „*Myslím si, že je toto rozpoznávání důležité pro navázání vztahu, pro úspěšnou komunikaci a pochopení životních priorit.*“ (R9) „*To musíme respektovat a rozpoznat, protože např. Rom se bude chovat jinak než Čech.*“ (R8) „*Jako SP musíte dobře rozpoznat z jaké etnické či kulturní společnosti uživatel je, abyste mu mohl pomoci.*“ (R10)

Dva názory zmiňují, že není možné respektovat rozdílnost vždy. „*Musím v rodinách respektovat jejich nastavení, pokud mě to neohrožuje a není to proti mému přesvědčení.*“ (R7) „*I respekt musí mít své hranice.*“ (R1) Klient musí přijmout pravidla organizace.

Někdy je respekt a rozpoznání „*otázkou porozumění situaci a způsobu přemýšlení – jednání.*“ (R3) A také možností pro sociálního pracovníka získat nové zkušenosti a pohledy na svět.

Z odpovědí pracovníků vyplývá, že je tedy samozřejmost respektovat rozlišnosti, což se shoduje s výpověďmi odborných zdrojů. Přidali ještě i názor, že respekt odlišnosti ano, ale ne úplně kdykoliv, že i ten má své hranice. S čímž plně souhlasím, protože není možné se klientům podřizovat zcela. I sociální pracovník patří do určité etnické a kulturní společnosti a i on má určité hodnoty a přesvědčení.

3. „Spravedlivě distribuovat zdroje – sociální pracovníci zaručují, že zdroje, které mají k dispozici, jsou rozdělovány spravedlivě ve shodě s potřebami.“¹¹⁴

„Solidární rozdělování veřejných zdrojů a prosazování práv znevýhodněných osob by mělo být produktem aktivního snažení sociální práce a veřejných a sociálních politik.“¹¹⁵ Musil je konkrétnější, podle něj může sociální pracovník díky svému úřadu zprostředkovat zdroje, jako jsou např. sociální dávky, poradenství a další.¹¹⁶ Navrátil definuje sociální práci jako sociálně právní pomoc - pomoc klientům prostřednictvím „...poskytování informací, kvalifikovaným poradenstvím zpřístupňováním zdrojů a mediací.“¹¹⁷ Také zdůrazňuje potřebu mít celkový přehled o stavu zdrojů v určité lokalitě. Potom by měl být sociální pracovník schopen tyto zdroje s potřebami rozdělovat.¹¹⁸

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
3	9	1	1	1

Ve slovním hodnocení zde vznikly dvě silné kategorie. 9 respondentů se shoduje v tom, že tento požadavek je v praxi velmi těžko naplnitelný. Říkají např., že „*je to ideál, o který bychom se měli stále snažit a mít to na paměti.*“ (R10) „*Není to vždy úplně jednoduché a jednoznačné, kdo co potřebuje.*“ (R3) „*V praxi těžko uskutečnitelné.*“ (R13) „*V praxi to prostě nejde. Ať dělám, co dělám a posuzuju, zvažuju, to prostě spravedlivě rozdělit nejde.*“ (R6)

Druzí souhlasí s myšlenkou spravedlivého rozdělování zdrojů. „*Služba by se měla snažit dle nejlepšího svědomí a vědom, distribuovat spravedlivě.*“ (R2) „*Rozdělit všem spravedlivě. Je jasné, že někdo potřebuje víc a druhý míň. Kdo nepotřebuje nutně, nedostane, když mám sama nedostatek.*“ (R1) „*Je to logické, že to má jít ve shodě s potřebami.*“ (R7)

¹¹⁴ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹¹⁵ BANDIT, R.; DAVIDOVÁ, I.; MACUROVÁ, M.; OPATRŇY, M. *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce z hlediska různých pojetí sociální práce*, s. 11. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/23241/4ssp.pdf>.

¹¹⁶ Srov. MUSIL, L. *Jednostrannost a symetrie v kultuře služeb sociální práce*, s. 142. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné na: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080228113702.pdf>.

¹¹⁷ NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*, s. 123.

¹¹⁸ Srov. NAVRÁTIL, P. *Úvod do teorií a metod sociální práce*, s. 8.

Zde pracovníci souhlasí s tím, že je důležité rozdělovat zdroje spravedlivě, všem podle potřeby. Ale v praxi je to velmi těžko uskutečnitelné. Ne vždy klienti přiznají všechno, co mají. A také je to složité z pohledu sociálního pracovníka. Je důležité zůstat objektivní, což je někdy těžké. U této otázky byl často i problém s pochopením, byla potřeba ji dovysvětlit.

4. „Čelit nespravedlivé politice a praktikám – sociální pracovníci mají povinnost upozorňovat své zaměstnavatele, tvůrce politik, politiky samotné a veřejnost na situace, kdy lidé žijí v chudobě, když zdroje nejsou adekvátní nebo když rozdělování zdrojů, politika a praxe jsou utlačující, nespravedlivé nebo škodlivé.“¹¹⁹

O toto se zajímá antiopresivní přístup, přesněji je pro něj klíčové téma moci, která je ve společnosti rozdělována nerovnoměrně. Antiopresivní přístup se snaží mírnit tuto nerovnováhu, ideálně ji odstranit. Svou pozornost upírá na nerovné postavení utlačovaných skupin ve společnosti a také se snaží o omezování, odstraňování útlaku a znevýhodňování. Antiopresivní přístup mohou sociální pracovníci využívat při práci s jednotlivcem, rodinou, skupinou i komunitou.¹²⁰ „Sociální pracovníci stojí mezi zájmy klientů a společnosti. Proto sociální práce obsahuje dimenzi sociální kontroly i podpory a má rozměr oprese i zmocnění,“¹²¹ zmiňuje Navrátil a dodává, že význam sociální práce jako nástroj demokratizace společnosti je posilován právě díky antiopresivnímu přístupu.¹²²

Matoušek uvádí, že mezi hodnoty sociální práce patří jedinečnost lidské bytosti, nárok na spravedlnost, svobodu, odpovědnost ke společnosti a s tím spojený nárok na solidaritu. Sociální pracovník by měl tedy jednat s respektem s každým klientem bez ohledu na jeho společenské charakteristiky. Každému klientovi má být vytvořen a poskytnout prostor pro uskutečnění jeho přání za předpokladu, že neohrožují jiné lidi.

---

¹¹⁹ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialniprocnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹²⁰ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 92.

¹²¹ NAVRÁTIL, P. Antiopresivní přístup. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 93.

¹²² Srov. tamtéž.

Při střetu zájmů má pracovník prosadit spravedlivé řešení a zapojit klienta do podpůrných společenství.¹²³

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
3	6	5	1	0

U tohoto požadavku byly názory opět docela rozdílné. Ale shoda přece jen byla a to u čtyř z nich, že sociální pracovníci nejsou vyslyšeni. „*Potřeba komunikace je naprosto nezbytná, ale kdo poslouchá?*“ (R6) „*Sociálního pracovníka málokdo poslouchá, neustále vznášíme požadavky, ale slyšíme, musíme vydržet. V praxi to nefunguje, jsme ti poslední.*“ (R8) „*Je to důležité, ale mám trochu pocit, že to dnešní politici ani veřejnost nechce slyšet, když jim někdo něco vytýká, upozorňuje je.*“ (R13) „*Kdyby to fungovalo obecně v sociální práci, ve společnosti, bylo by to fajn, kdyby na to sociální pracovníci upozorňovali a někdo další na to bral ohled.*“ (R7)

Dále se shodli také v tom, že v „*praxi opět platí to, že bohužel všechno dlouho trvá a výsledky jsou stejně nulové.*“ (R12) „*Vlekoucí se novelu o sociálním bydlení jsem připomínkovala za poslední tři roky několikrát a stále nic.*“ (R13)

Pracovníci také říkali, že to není cílem jejich služby, i když diskuze důležitá je a může to někomu pomoci. Padly také názory, že se sociální pracovník musí cítit povolán ke změně společenských poměrů a naopak i to, že vidí poslání v přímé práci s klienty. Jiný říká, že „*maximálně upozorňuji zaměstnavatele.*“ (R7) A jeden respondent také upozornil na to, že většina organizací je ekonomicky závislá např. na MPSV a městech, takže „*být kritičtí a vytvářet koncepce a vlastní návrhy, to už chce mít odvahu a stabilní rozpočet.*“ (R6)

Tento princip vnímají sociální pracovníci velmi rozporuplně a cítila jsem z nich potřebu podělit se o to, že oni jsou v organizaci ti, kteří dělají všechno, když je potřeba, ale na druhou stranu je nikdo moc neposlouchá, nevyslechne, natož, aby se řídil jejich připomínkami. Ještě možná v jednotlivých zařízeních, ale ve společnosti jako takové je to horší. Ale myslím, že to nevzdávají a pomalu ale jistě tím přispívají k tomu, že sociální práce bude ve společnosti přijímána lépe.

¹²³ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 77.

5. „Pracovat na základě solidarity – sociální pracovníci mají povinnost čelit sociálním podmínkám, které přispívají k sociálnímu vyloučení, stigmatizaci nebo útisku a pracovat pro sociální inkluzi.“¹²⁴

Nárok na solidaritu uvádí Matoušek jako jednu z hodnot sociální práce.¹²⁵ „Solidarita je vzájemná připravenost a ochota lidí navzájem se podporovat. Stojí na pevné a trvalé odhodlanosti usilovat o obecné blaho, protože všichni jsme odpovědní za všechny.“¹²⁶ Tak definuje solidaritu Machula a dále definuje solidaritu jako hodnotu, která je důležitá ve vztahu člověka ke společnosti a tím i k sociálnímu prostředí.¹²⁷

Sociální vyloučení vidí jako jeden ze základních rámců zákona o soc. službách Vávrová. „Stávající legislativní úprava v podobě zákona o sociálních službách vymezuje základní rámec potřebné podpory a pomoci pro osoby, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, tak, aby nedocházelo k jejich sociálnímu vyloučení. Předcházení sociální exkluzi můžeme považovat za jeden z hlavních a nejdůležitějších principů zákona.“¹²⁸ I podle Matouška je jeden z cílů sociální politiky boj proti sociálnímu vyloučení.¹²⁹ Sociální vyloučení je, jak jej definuje Hora, určitý proces nebo stav, kdy jsou osoby nebo celé sociální skupiny vyloučeny z majoritní společnosti na základě ekonomického, kulturního a sociálního stavu. Proti tomu je sociální začleňování neboli sociální inkluze, která je tedy procesem začleňování osob do společnosti. A cílem sociální práce je potom tedy podpora klienta v procesu začleňování.¹³⁰

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
3	10	1	1	0

¹²⁴ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹²⁵ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 77.

¹²⁶ MACHULA, T. Solidarita. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 203.

¹²⁷ Srov. tamtéž, s. 204.

¹²⁸ VÁVROVÁ, S. Institucionalizace jako překážka sociální inkluze osob se zdravotním postižením. *Sociální práce/Sociálna práca* 2010, č. 4, s. 69.

¹²⁹ Srov. MATOUŠEK, O. In KVĚTENSKÁ, D. *Úvod do sociální práce pro pomáhající profese*, s. 41.

¹³⁰ Srov. HORA, O. Sociální vyloučení a sociální začleňování. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 232 – 233.

Ve slovních názorech se více než polovina dotázaných shodla, přesněji 8 z nich. A to v tom, že na solidaritě je postavena sociální práce. Říkali např. „*Solidarita je jedním ze základních principů sociální práce, nelze jí proto od sociální práce oddělovat.*“ (R14) „*Je to jeden ze základů sociální práce.*“ (R10) „*Bez solidarity se v sociální práci neobejdete.*“ (R5) „*Na tom je postavena sociální práce jako profese. Takže je to jasné, že sociální pracovník pracuje na základě solidarity.*“ (R10) „*Solidarita je pro sociální práci velice důležitá.*“ (R15) Další upozorňuje na to, že se liší názory a pohledy na solidaritu a tím se dá předpokládat, že každý potom pracuje jinak.

Ostatní se shodli v tom, že i solidarita má mít své hranice. „*Je třeba znát hranici solidarita/profesionální nadhled.*“ (R3) „*Nesmíme se solidaritou nechat sežrat, ovlivnit. Je důležitá participace a subsidiarita.*“ (R1) „*Je potřeba, aby byl člověk solidární, ale musí rozeznat kdy je to vhodné a kdy už tím že je solidární tomu klientovi spíše ubližuje ve smyslu, že se to klient sám nenaučí.*“ (R12) „*Takhle pracuji a nepřijde mi, že bych měl pracovat jinak.*“ (R11)

Podle jednoho respondenta právě solidarita stojí za vznikem neziskových organizací. A další říká, že „*je žádoucí nejen v oblasti sociální práce.*“ (R13)

Solidarita je součástí práce sociálních pracovníků, což potvrdily odpovědi v podstatě všech z nich. Je dobré, že si i uvědomují, že i solidarita má své hranice a sociální pracovník by měl vědět, kdy ještě pracuje na základě solidarity, a kdy už je to přece jenom moc a měl by ustoupit trochu do pozadí a dát prostor klientovi.

Profesionální jednání

1. „Od sociálních pracovníků se očekává, že budou rozvíjet a udržovat požadované dovednosti a kompetence v oblasti své práce.“¹³¹

Kopřiva říká, že sociální pracovník je autoritou tam, kde se vyjadřuje v souvislosti se svým odborným vzděláním a zkušenostmi.¹³² I Havrdová tvrdí, že vzdělání je klíčové

---

¹³¹ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

pro profesní formaci a roli.¹³³ A říká také, že „profesionální růst je produktem ochoty a schopnosti otevírat se novým podnětům v profesionální roli a integrovat je do chování a postojů.“¹³⁴ Sociální pracovník by měl tedy sledovat vývoj a změny v zákonodárství. Důležité je celoživotní sebevzdělávání a také reflektování osobních stresů.¹³⁵

Nečasová uvádí, že „příprava na výkon povolání zahrnuje jak intelektuální činnost, tak i praktickou zkušenost. Orientaci v teorii zajišťuje akademický vzdělávací systém.“¹³⁶ Květenská se domnívá, že vystudováním vysoké či vyšší odborné školy nekončí vzdělávání se v oboru sociální práce. Tento obor se rychle rozvíjí a mění se i legislativa, proto je důležité vzdělávat se celoživotně. A také v jednotlivých specializacích v profesi.¹³⁷ Úlehla dodává, že toto povolání vyžaduje neustále se učit něčemu novému, názorům, přístupům a to proto, abychom měli neustále otevřené možnosti výběru.¹³⁸ I proto podle zákona o sociálních službách zaměstnavatel minimálně jednou za rok zabezpečí sociálnímu pracovníkovi 24hodinové školení, aby obnovoval, upevňoval a doplňoval svou kvalifikaci.¹³⁹ Způsobů dalšího vzdělávání je několik. Je to např. vzdělávání, které zajišťují vysoké a vyšší odborné školy, které navazují na již získanou odbornou způsobilost. Dále je možné účastnit se kurzů s akreditovaným programem, odborných stáží, školících akcí a také konferencí.¹⁴⁰

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
11	4	0	0	0

S hodnocením důležitosti se shodují i odpovědi. Všichni pracovníci řekli, že vzdělávání a udržování kompetencí je důležité. „Pro mě je důležité pořád se rozvíjet, ty dovednosti a kompetence. Aby člověk dělal svoji práci pořád dobře, je to nutnost.“ (R7) „To je určitě důležité a to je otázka růstu nejen profesního, ale i osobního.“ (R3) Důvod

¹³² Srov. KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*, s. 42.

¹³³ Srov. HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*, s. 12.

¹³⁴ Tamtéž, s. 23.

¹³⁵ Srov. tamtéž, s. 97.

¹³⁶ NEČASOVÁ, M. Profesní etika. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 40.

¹³⁷ Srov. KVĚTENSKÁ, D. *Úvod do sociální práce pro pomáhající profese*, s. 28.

¹³⁸ Srov. ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*, s. 117.

¹³⁹ Srov. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. [online]. posl. aktualizace 2006. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/z_108_2006.pdf.

¹⁴⁰ Srov. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. [online]. posl. aktualizace 2006. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/z_108_2006.pdf.

dalšího vzdělávání vidí hlavně ve změně zákonů. „*Velice důležité, zvláště co se změny zákona a metodické činnosti týče.*“ (R12) „*Jelikož se neustále mění zákony a případy se zhoršují, musíte se neustále vzdělávat, zejména v zákonech.*“ (R5) „*Samozřejmě, jinak to ani nejde vzhledem k tomu, že se neustále mění zákony a vyhlášky. Musíme všechno sledovat a přizpůsobovat se tomu. Díky tomu rozšiřujeme dovednosti.*“ (R8) Zvyšuje se tím i kvalita služby. „*Naprostá nezbytnost pro neustálé zkvalitňování pracovního výkonu.*“ (R14) „*Každý se musí průběžně vzdělávat, aby poskytoval kvalitní práci.*“ (R1)

Co sociální pracovníky trápí, je: „*Škoda, že na to nemám čas.*“ (R6) A pak také to, „*že musím zaměstnance nutně prohnat 24 hodinami vzdělávání ročně a kurzy se stále točí, takže třeba pečovatelkám nebo asistentům to tolik nepřinese.*“ (R10)

Všichni respondenti se shodli, že je určitě důležité se vzdělávat i po ukončení studií, protože jsou věci, které se poměrně rychle mění a oni je musí sledovat. Odpovídali na tento princip poměrně snadno, je to opět podle mě spojené s tím, že jsou skutečně v praxi a sami vidí, že se musí přizpůsobovat i tím, že se dále vzdělávají.

2. „Sociální pracovníci nedopustí, aby jejich dovednosti byly využity k nehumánním účelům, jako je například mučení nebo terorismus.“¹⁴¹

Pojem humanita dnes bývá nahrazován pojmy lidskost/lidstvo.¹⁴² Mezinárodní etický kodex mluví o lidských právech, lidské důstojnosti a také o sociální spravedlnosti.¹⁴³ Lidská důstojnost je podle Šrajera klíčovou hodnotou sociální práce.¹⁴⁴ Základní lidská práva jsou v Česku zaručena především ústavní Listinou základních práv a svobod a jsou přisuzována každé lidské bytosti.¹⁴⁵ Detailněji o lidských právech viz více na str. 32 u požadavku, který se týká negativní diskriminace. Důstojnost definuje Machula jako hodnotu, která je pro lidskou bytost absolutní. Vychází z charakteristik

---

¹⁴¹ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁴² Srov. KŘIŠŤAN, A. *Humanita*. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 202.

¹⁴³ Srov. *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁴⁴ Srov. ŠRAJER, J. In ELIČHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 37.

¹⁴⁵ Srov. *Listina základních práv a svobod*. [online]. 16. prosince 1992. [cit. 2015-03-20]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

rozumové přirozenosti a z ní vyplývající personality.¹⁴⁶ Sociální spravedlnost je odvozena od obecného blaha. Je to hodnota, která vyzývá k vytváření důstojných podmínek k životu jednotlivců i rodin. Také usiluje o zamezení marginalizaci jednotlivců, skupin i tříd.¹⁴⁷ Když sociální pracovník uznává tyto hodnoty a usiluje o ně, tak už jenom tím bojuje proti tomu, aby nebyly využity jeho dovednosti k nehumánním účelům.

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
11	0	1	1	2

Dvě třetiny respondentů se shodly na tom, že by je vůbec nenapadlo své dovednosti využít k nehumánním účelům. Často jsem slyšela totožnou větu. „*Vůbec by mě nenapadlo využít je k něčemu takovému.*“ (R4) A je to přece samozřejmost „*To je naprosto samozřejmé, vůbec by mě nenapadlo, že by to tak mohlo být použito. Samozřejmě bych to nikdy nedovolila.*“ (R13) A také, že „*Je to samozřejmost. Je to proti zásadám poskytování sociální pomoci.*“ (R14) „*Sociální práci snad dělají lidé, kteří chtějí pomáhat, proto pomáhající profese.*“ (R10)

Další názor zmiňuje také lidskost klienta. „*Nesmí být využity. Není to adekvátní k lidskosti klienta.*“ (R1) Jiný říká, že někdy je takovému chování vystaven sociální pracovník. „*Naopak mě připadá, že sociální pracovníci / sociální pracovnice jsou šikanováni ze strany byrokratických aparátů, ze strany zadavatelů, ze strany svých organizací a zejména svými klienty, kteří si sociální pracovníky pletou se supermanem nebo svatými, kteří zvládali biolokomaci – být na dvou místech zároveň.*“ (R6)

Nad tímto principem se sociální pracovníci poměrně často pozastavili ne snad proto, že by mu neporozuměli, ale spíše proto, že jim přijde samozřejmé, že jejich dovednosti nebudou využity tímto způsobem. Myslím si, že to by bylo proti „zdravému rozumu“ téměř všech pracovníků v pomáhajících profesích, protože to jsou lidé, kteří chtějí pomáhat a ne nějakým způsobem mučit či terorizovat druhé.

¹⁴⁶ Srov. MACHULA, T. Humanita. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 201.

¹⁴⁷ Srov. RYCHETNÍK, L. *Sociální spravedlnost: jak ji rozumět dnes?*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <http://socialniproce.cz/zpravy.php?oblast=3&clanek=815>.

3. „Sociální pracovníci jednají bezúhonným způsobem. To zahrnuje nezneužívání vztahu důvěry s lidmi, kteří užívají jejich služeb, rozeznávání hranice mezi osobním a profesním životem a nezneužívání svého postavení pro osobní obohacení nebo zisk.“¹⁴⁸

Jedním z předpokladů výkonu sociálního pracovníka je i podle zákona o soc. službách 108/2006 Sb. bezúhonnost.¹⁴⁹ K tomuto Bajer ve svém článku píše, že „Sociální pracovník si musí být vědom své moci a měl by se naučit ji uvážlivě používat.“¹⁵⁰ A dodává také, že povinností sociálního pracovníka je odolat zneužití moci, musí se chovat eticky.¹⁵¹

Důvěryhodnost uvádí Matoušek s Hartlem podle Stronga, který uvádí, že „důvěryhodnost se skládá z toho, jak klient vnímá pracovníkův smysl pro čestnost, jeho sociální roli, srdečnost, otevřenost i nízkou motivaci pro osobní prospěch.“¹⁵² Mezi složky důvěryhodnosti patří, např. diskrétnost, spolehlivost, využívání moci, porozumění, také fyzický vzhled, pověst nebo role.¹⁵³

Venglářová zmiňuje několik bodů, díky jejichž dodržování lze předejít syndromu vyhoření a je to právě ta hranice mezi osobním a profesním životem, kterou zmiňuje Mezinárodní etický kodex. Žádný pracovník by neměl zapomínat na svůj osobní život, na soukromí. Měl by vedle práce mít nějakého koníčka, zájmy a záliby. A tak by se měl naučit přepínat z pracovního naladění do toho soukromého, udělat si čas na relaxaci, odpočinek.¹⁵⁴

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
10	4	0	1	0

¹⁴⁸ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁴⁹ Srov. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. [online]. posl. aktualizace 2006. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/z_108_2006.pdf.

¹⁵⁰ BAJER, P. Moc ve vztahu sociálního pracovníka a klienta uplatněná z pohledu PCA. *Sociální práce/Sociální praca* 2015, č. 5, s. 90.

¹⁵¹ Srov. tamtéž.

¹⁵² MATOUŠEK, O.; HARTL, P. Nároky sociální práce a syndrom vyhoření. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 53.

¹⁵³ Srov. MATOUŠEK, O.; HARTL, P. Nároky sociální práce a syndrom vyhoření. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 53.

¹⁵⁴ Srov. VENGLÁŘOVÁ. In KŘIVOHLAVÝ, J. *Hořet, ale nevyhořet*, s. 96.

Nejčastěji vnímají pracovníci tento požadavek jako hranici mezi osobním a profesním životem. A to čtyři z dotázaných. „*V praxi už jsem se však tolikrát setkala se sociálními pracovníky, kteří neuměli zejména rozeznávat hranici mezi osobním a profesním životem.*“ (R10) „*Myslím, že je to velký problém, najít hranici, kterou určuje pracovník, klient, organizace i ‚setting‘ ve kterém se pomoc odehrává.*“ (R11) „*V sociální práci je velice tenká hranice mezi osobním a profesním životem. Každý pracovník si musí vytyčit sám, kde je ta jeho hranice.*“ (R5) „*A nesmí přestat tuto oblast čas od času přehodnocovat.*“ (R9)

Shoda byla také v tom, že jednat bezúhonně je samozřejmé. „*To je samozřejmost, přece nemůže nikdo zneužít svého postavení.*“ (R13) „*To je snad také jasné, my jsme tu pro klienty a ne, abychom obohacovali sami sebe.*“ (R8) „*Sociální pracovník musí zůstat profesionálem a ten si nemůže dovolit zneužít svého postavení, natož se nějakým způsobem obohacovat.*“ (R3)

Bezúhonné jednání nemá v sociální práci místo a „*jednat v rozporu se základními principy sociální práce by mělo být pro každého sociálního pracovníka, ať už ze zákonného, či morálního hlediska nepřijatelné.*“ (R14) A také by narušilo tolik potřebnou důvěru při výkonu sociální práce.

Tento princip je pro sociální pracovníky samozřejmý jako ten předchozí, který se týká využití dovedností k nehumánním účelům. Je to přece samozřejmé, že sociální pracovník se nechce obohacovat. Trochu složitější je už s rozeznáním té hranice mezi osobním a profesním životem. Ale myslím si, že pracovník, který chce a dělá svoji práci dobře, se tuto hranici naučí rozeznávat už jenom kvůli sobě. Pracovníci měli také trochu tendenci zobecňovat tento princip i mimo oblast sociální práce, protože každý by měl přece jednat bezúhonně. Takže se shodují i s analýzou, která se zabývá právě bezúhonností, ale i rozeznáním hranice profesního a osobního života.

4. „Sociální pracovníci jednají s lidmi, kteří používají jejich služby, s účastí, empatií a péčí.“¹⁵⁵

Matoušek zmiňuje přístup orientovaný na klienta, jehož autorem je Carl Rogers. Tento přístup říká, že sociální pracovník přijímá klienta bezvýhradně. To znamená, že nehodnotí jeho postoje a chování, přistupuje ke klientovi s empatií.¹⁵⁶ „Empatie je snaha prožívat a chápat klientovu situaci ‘jeho očima’.“¹⁵⁷ S tímto souhlasí i Carkhuff, kterého cituje také Matoušek, podle kterého má sociální pracovník usilovat ve vztahu ke klientovi o opravdovost, vřelost, respekt, upřímnost, empatické porozumění a akceptaci.¹⁵⁸ Musil se domnívá, že je důležité, aby se sociální pracovník naučil kontrolovat své emoce, aby je do vztahu vkládal vždy kontrolovaně tak, aby byly umírněné. To předchází vyhoření a dostane se díky tomu na všechny potřebné.¹⁵⁹

Havránková vyzdvihuje hodnotu jedince. „Jedinec si zaslouží péči, ale rovněž úctu, důstojnost a příležitost vyjadřovat svou individualitu.“¹⁶⁰

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
11	2	1	0	1

Z tohoto principu se pracovníci vyjadřovali nejvíce k empatii. Podle jedné skupiny čtyř z nich je empatie samozřejmostí, zdrojem důvěry a cesta ke spolupráci. „*Jako samozřejmost. Jinak ani nemůžete vzbudit důvěru.*“ (R10) „*Klient musí vědět, že ve vás má důvěru a tu důvěru musíte získat na začátku spolupráce, jinak vlastně ani nezačne vaše spolupráce.*“ (R5) „*Empatie je jedna ze složek, která napomůže k dosažení společných cílů.*“ (R1)

Další čtyři jsou přesvědčeni o tom, že se nelze vcítit do lidí, kteří prožívají těžké situace. „*Těžko se vcítíte do někoho, komu se narodilo dítě s postižením. Něco*

¹⁵⁵ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁵⁶ Srov. NAVRÁTIL, P. Humanistické a existencionální teorie. In MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, s. 203.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Srov. tamtéž.

¹⁵⁹ Srov. MUSIL, L. Kvalifikovaný sociální pracovník je schopen s klientem samostatně pracovat. *Sociální práce/Sociálna praca* 2007, č. 1, s. 8.

¹⁶⁰ HAVRÁNKOVÁ, O. Případová práce. In MATOUŠEK, Oldřich. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 68.

je nepředstavitelné, dokud to člověk sám nezažije.“ (R7) „*Nelze se vcítit do člověka, kterého „vytrhávají“ z domova, kde žil celý život.*“ (R13) „*Myslím si, že ani vy se nejste schopná „vcítit“ se do strachu schizofrenika, který si myslí, že ho sledují mimozemšťané, nebo úzkosti týrající ženy, která čeká na manžela, který se právě vrací z hospody.*“ (R11)

Další respondent uvedl, že kdybychom takto nejednali, redukuje klienta na pouhý „*předmět, který musí být obsloužen, abychom splnili indikátory požadavků.*“ (R6) Názor je i takový, že někdy je moc empatie na škodu, je lepší si udržet odstup a tím získat lepší nadhled na situaci. Opět padlo i to, že je potřeba udržet hranici, což je znakem profesionality.

Pracovníci korespondují s názorem s analýzou v tom, že je empatie potřebná, je důležitá pro společnou práci. Potom se zde opět projevilo to, že jsou opravdu lidmi, kteří pracují v přímé práci s klienty. A to v tom, že se nelze plně vcítit do situace klientů, kteří procházejí složitými obdobími, situacemi, jak jsem zmínila (např. narození postiženého dítěte, „přesazení“ do domova seniorů, pocity schizofrenika, ...). Ono vcítit se do druhého zní velmi profesionálně, ale opravdu v praxi člověk přijde na to, že to není možné. Já osobně jsem se nad tímto zamyslela až po těchto odpovědích mých respondentů. Potom je možná lepší udržet si odstup a nesnažit se klientům říkat, že s nimi soucítíme. Oni sami nejlépe ví, jak je to těžké. Myslím to tak, že i oni sami vnímali podobnou situaci u někoho jiného pravděpodobně jinak, než když se do ní dostali sami.

5. „Sociální pracovníci nepodřizují potřeby a zájmy lidí, kteří užívají jejich služeb, svým vlastním potřebám a zájmům.“¹⁶¹

Sociální pracovník by měl zamezit závislosti klienta na sociální službě. Krásová říká, že to může být jedním z úskalí společné práce.¹⁶²

---

¹⁶¹ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁶² KRAUSOVÁ, A. Komunitní plánování/Strategické plánování. In *Metodické a koordinační dovednosti v soc. službách*, s. 168.

Poskytovatelé služeb vytváří takové podmínky, díky kterým uživatelé služby budou naplňovat lidská i občanská práva. Tyto podmínky zamezí střetu zájmů klientů s poskytovatelem.¹⁶³

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
11	3	0	0	1

Dvě třetiny respondentů se shodli na tom, že jde v první řadě o potřeby a zájmy klientů. Takže je samozřejmost a znak profesionality, že nebude sociální pracovník nadřazovat své potřeby a zájmy. Říkali např. „*V první řadě by vždy měly být zájmy klienta, sociální pracovník by měl být takový profesionál, aby tuto hranici dokázal udržet a vždy mu šlo o zájmy klienta.*“ (R13) „*V první řadě jde o potřeby a zájmy klientů. A to by měl sociální pracovník respektovat.*“ (R7) „*Sociální pracovník musí respektovat zájmy a přání klienta.*“ (R4) „*Nejde vmucovat klientovi svoje vlastní zájmy, mít je nadřazené. Sociální práce by šla vniveč.*“ (R1) „*Myslím si, že pracovník je v práci pro klienta, ne naopak.*“ (R9) „*Základem je respektovat přání a rozhodnutí uživatele.*“ (R10)

Sociální pracovník musí umět rozeznat osobní od profesionální roviny, říká respondent a další ho doplňuje. „*Klient je odborník na svůj život a on ví nejlépe, co je mu příjemné a co ne.*“ (R6) Nadřazením svých zájmů by poté pracovník převzal zodpovědnost za klienta.

Zde se ukázala největší shoda mezi respondenty. V podstatě všem jde o to, aby byly naplňovány zájmy a přání klienta. Je to pro ně samozřejmé a je to i znakem profesionality, Když dokáže sociální pracovník nadřadit zájmy a potřeby klienta těm svým. Měl by s tím takto pracovat a nechat zodpovědnost i na klientovi. Sociální pracovník by měl s klientem pracovat tak, aby klient zůstal nezávislý a neměl pocit, že s ním sociální pracovník manipuluje. Což by se mohlo stát v případě, kdy by nadřadil svoje zájmy a potřeby nad klientovy.

¹⁶³ Srov. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. [online]. posl. aktualizace 2006. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/z_108_2006.pdf.

6. „Sociální pracovníci mají povinnost učinit nezbytné kroky v profesionální i osobní péči o sebe na pracovišti i ve společnosti s cílem zajistit, aby byli schopni poskytovat odpovídající služby.“¹⁶⁴

Venglářová tvrdí, že je důležité pečovat o sebe, vážit si sebe sama, přijímat se a mít k sobě úctu. Stejně tak, jak ji máme k druhým lidem.¹⁶⁵ S tím souhlasí i Lásková, která říká, že když chce sociální pracovník fungovat optimálně v péči o druhé, měl by v první řadě pečovat sám o sebe a to komplexně. To znamená, že by měl pečovat o své tělo, psychiku a také samozřejmě o sociální a spirituální složku své osobnosti.¹⁶⁶ Jedna z možností, jak o sebe pečovat, je účastnit se supervizí. Ty mohou být poskytovány individuálně nebo v rámci skupiny.¹⁶⁷ Supervize může zvýšit motivaci pracovníka a také zlepšit vztahy na pracovišti.¹⁶⁸

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
4	8	1	1	1

Zde už byly názory rozdílnější, ale ke shodě přece jen došlo. Pět dotázaných řeklo, že sociální pracovník potřebuje čas sám pro sebe. *Říkali např. „Je velmi důležité, aby pracovník dokázal oddělit pracovní povinnosti od osobního života a najít si skutečně chvílky, které bude věnovat opravdu sám sobě, odpočívat např. sportem, aby dělal něco úplně odlišného.“ (R13) „Musíte se naučit odpočívat a vypouštět ve volném čase práci z hlavy.“ (R5) „Sociální pracovník musí dbát na svou vlastní osobu a starat se o sebe, dovzdělávat se, pustit páru, když je třeba.“ (R6) „Je důležité věnovat se ve volném čase sami sobě, abychom poté moli dobře vykonávat svou práci.“ (R8)*

Dalším společným názorem tří respondentů bylo, že záleží také na možnosti poskytnuté organizací, zaměstnavatelem. Mimo jiné uváděli, že *„by měly být vytvářeny*

¹⁶⁴ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialniprocnovnici.cz/public/upload/image/mezinarnodni_eticky_kodex.pdf

¹⁶⁵ Srov. VENGLÁŘOVÁ. In KŘIVOHLAVÝ, J. *Hořet, ale nevyhořet*, s. 95.

¹⁶⁶ Srov. LÁSKOVÁ, A. *Psychohygienu terénního pracovníka a možnosti profesionální podpory*. In JANOUŠKOVÁ, K.; NEDĚLNÍKOVÁ, D. et al. *Profesní dovednosti terénních pracovníků: Sborník studijních textů*, s. 525.

¹⁶⁷ Srov. KOLÁČKOVÁ, J. *Supervize*. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 354.

¹⁶⁸ Srov. HAVRDOVÁ Z. *Supervize*. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 515.

podmínky ze strany státu, veřejných institucí, nestátních neziskových organizací.“ (R2)
„Každá organizace má nějakou „kulturu“, která pracovníkovi dává možnost osobní péče, např. supervize, společné zážitkové akce.“ (R11) *„Odpovídající péči pracovník odvádí také za předpokladu, že se ztotožní s posláním a cílem organizace.“* (R15) Jeden respondent uvedl, že k tomuto patří i *„klasické české BOZP.“* (R10)

Sociální pracovník se nesmí *„přetěžovat se na úkor poskytování pomoci jiným.“* (R14) A *„je logické, že v první řadě se musím postarat o sebe, abych pomohla dalším.“* (R7)

Respondenti se plně shodují s analýzou, protože vyjadřují jak důležitost času, který věnuje sociální pracovník sám sobě, tak zmiňují i supervize, které jsou zprostředkovávány většinou organizacemi. Tento požadavek se zdál být pracovníkům nejprve trochu nejasný, ale po stručném vysvětlení nebyl problém s odpovědí. Opravdu ho vnímají tak, že sociální pracovník by si měl udělat čas jenom pro sebe, aby byl poté schopen poskytovat odpovídající službu.

7. „Sociální pracovníci zachovávají důvěrnost informací, které se týkají lidí užívajících jejich služby. Výjimky mohou být odůvodněny pouze na základě vyššího etického požadavku (jako je například ochrana života).“¹⁶⁹

Podle Řezníčka je respektování důvěrnosti sdělených informací jednou z důležitých hodnot v sociální práci.¹⁷⁰ Tento požadavek je stanoven i v Listině základních práv a svobod. *„Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“*¹⁷¹ Sociální pracovník si musí být vědom toho, že uživatelé sociálních služeb mají stejná práva jako všichni ostatní v České republice, což vychází z právě již zmíněné Listiny základních práv a svobod.¹⁷² I zákon o sociálních službách na toto upozorňuje. *„Zaměstnanci*

---

¹⁶⁹ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁷⁰ Srov. ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce: podklady ke stáží studentů a ke kazuistickým seminářům*, s. 30.

¹⁷¹ *Listina základních práv a svobod*. [online]. ze dne 16. prosince 1992 [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

¹⁷² Srov. Srov. SCHÁNĚL, M.; CHLOUPKOVÁ, S. Význam kontroly a podpory v činnosti sociálních pracovníků v sociálních službách. In JANEBOVÁ, R. KAPPL, M.; SMUTEK, M. *Sociální práce mezi*

poskytovatelů sociálních služeb jsou povinni zachovávat mlčenlivost o údajích týkajících se osob, kterým jsou poskytovány sociální služby.“¹⁷³ Informace, které se pracovníci o uživatelích služeb dozvědí, je mohou někomu dalšímu sdělit jen za předpokladu, že to stanovuje zákon č. 108/2006 Sb. nebo nějaký jiný zákon.¹⁷⁴

Tento požadavek kladený na sociální pracovníky se často stává dilematem. Toto dokládají slova Janebové, „setkala jsem se s několika situacemi, kdy jsem musela řešit dilema mezi „povinností sdělovat informace“ a „důvěrností informací ke klientovi“.“¹⁷⁵

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
11	4	0	0	0

Jak se shodli v číselném hodnocení, tak vyvstaly čtyři silné skupiny odpovědí v názoru na tento požadavek. Je to povinnost, je to samozřejmost, na důvěře stojí sociální práce a může nastat také ohlašovací povinnost, což se může stát i etickým dilematem. Protože byly odpovědi podobné a některé by patřily do více zmíněných kategorií, uvedu jen některé citace. „Bez toho to nejde. Celá sociální práce je postavená na důvěře. Vele důležitá, bez toho důvěra padá. Prostě musí být.“ (R7) „Mlčenlivost, povinnost, to je samozřejmé. Jediné, kdy je možné ji porušit, je, když se jedná o trestný čin, jinak tu vše zůstává za dveřma.“ (R8) „Nejdůležitější, proto každý sociální pracovník podepisuje mlčenlivost. Mlčenlivost zachovávejte jen do doby, než se od klienta nedozvíte zvlášť závažnou informaci, kterou máte jako člověk a zároveň sociální pracovník povinnost oznámit.“ (R5) „Považuji to za samozřejmost! Pokud se to netýká ohlašovací povinnosti, to občas bývá i diskusním tématem jako etické dilema na supervizích.“ (R10)

Tento princip vnímají sociální pracovníci jako velmi důležitý nebo důležitý. Nastala zde největší shoda, co se číselného hodnocení týče. A shoda byla i v názorech. Důvěrnost, mlčenlivost je základem sociální práce. Bez důvěry se pracovat nedá

---

pomocí a kontrolou: sborník z konference IV. Hradecké dny sociální práce: Hradec Králové 12.-13.10.2007, s. 108.

¹⁷³ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. [online]. posl. aktualizace 2006. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/z_108_2006.pdf.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ JANEBOVÁ, R. „Ale nikomu to neříkejte...“ aneb dilema mezi sdělováním informací a mlčenlivostí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. *Sociální práce/Sociální práce* 2010, č. 3, s. 89.

a mlčenlivost je první, co v podstatě pracovník podepisuje při nástupu do práce. A není to jen u pracovních poměrů, ale třeba i my praktikanti vždy a všude podepisujeme mlčenlivost a jsme na to upozorňováni. Je to jeden z principů, na který odpovídali respondenti téměř bez zamyšlení.

8. „Sociální pracovníci vyžadují uznání toho, že jsou zodpovědní za své jednání vzhledem k lidem, se kterými pracují, vzhledem ke kolegům, zaměstnavatelům, profesní asociaci a vzhledem k zákonným ustanovením, a že tyto odpovědnosti mohou být ve vzájemném konfliktu.“¹⁷⁶

Sociálním pracovníkům se uznání v České republice nedostává, a to proto, že se „dnes hovoří o krizi sociální práce, nejasnosti její identity, ovlivnění jejího faktického výkonu nekvalifikovanými a nedostatečně připravenými pracovníky, ztrátě její společenské prestiže.“¹⁷⁷ Tato krize je způsobena současnou společností. Jsou příliš velká očekávání a kladeny příliš velké nároky na sociální práci. Je vyžadována transformace oboru, protože tak, jak je dnes sociální práce nastavená, není zcela schopna řešit problémy, které přináší dnešní doba.¹⁷⁸

Právě sociální pracovníci jsou ti, kteří ovlivňují její výslednou podobu. Pro každou profesi je profesní identita potřebná a pro kvalitní vykonávání práce také nutná.¹⁷⁹ Představy sociálních pracovníků o identitě sociální práce nejsou jednotné, jak ukázal realizovaný výzkum v České republice.¹⁸⁰ A i to ubírá uznání odpovědnosti, protože obraz sociální práce je rozmanitý, a pak jsou problémy s vymezením toho, kdo sociální pracovník vlastně je.¹⁸¹ I proto je důležité, aby sociální pracovníci obhajovali oborové zájmy sociální práce.¹⁸²

Sociální pracovníci jsou často zaměstnání státem a bráni jen jako nástroje sociální politiky. Stávají se úředníky, což se stává větším stresem, než samotná práce

---

¹⁷⁶ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁷⁷ ELICHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 137.

¹⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 137 – 138.

¹⁷⁹ Srov. tamtéž, s. 13 – 14.

¹⁸⁰ Srov. tamtéž, s. 14.

¹⁸¹ Srov. MUSIL, L. Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce.“ *Sociální práce/Sociální praca* 2008, č. 2, s. 60.

¹⁸² Srov. MUSIL, L. In ELICHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 20.

s klienty.¹⁸³ „To může nakonec vést k pocitu, že sociální práce již není tím, za co ji sami považují.“¹⁸⁴

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
2	3	7	1	2

Odpovědi na požadavek uznání odpovědnosti byly obsahově velmi rozdílné, pracovníci se shodli ve třech názorech. Začnu těmi třemi, kteří si myslí, že sociální pracovníci si ji zaslouží. „*Sociální pracovníci jakožto pracovníci mnoha profesí by měli mít veřejné uznání.*“ (R15) „*Nevidím v tom nic špatného. Navíc takového úsilí, co nás stojí neustále vzdělávání a sledování naší profese, změn zákonů, vyhlášek nařízení města, kraje, studium nových oborů relevantních pro sociální práci – třeba terapie, finanční a ekonomické otázky, občanské právo atd., proč bychom neměli mít uznání, když toho tolik zastaneme...*“ (R6) „*Žádat uznání za dobře odvedenou práci není nic špatného, naopak.*“ (R12)

Pak jsou ti, kteří říkají, že sociální práci nedělají pro veřejné uznání a nemohou ho žádat automaticky. „*Neočekávám veřejné uznání za mou odpovědnost v práci.*“ (R14) „*Nemůžu ho požadovat automaticky od veřejnosti, musí vzejít od ní samotné.*“ (R1) „*Nevnímám to tak, že já bych měla žádat uznání. Až někdo dojde k tomu, že si ho zasloužím, tak to snad uzná.*“ (R13)

Neuznání může být způsobeno postavením sociální práce ve společnosti. „*Sociální práce ještě nemá moc velkou prestiž.*“ (R10) „*Na to společnost není postavená. Pro většinu lidí ve společnosti je složité nebo neumějí si představit, kdo to vlastně je sociální pracovník, co je jeho náplň práce, natož, aby uznávali odpovědnost za naši práci.*“ (R7)

Tento princip týkající se veřejného uznání odpovědnosti vnímali pracovníci nejčastěji jako neutrální, takže ani důležitý ani nedůležitý. A projevilo se to i v názorech, které mi poskytli. Často jsem slyšela, „to jakože mám žádat uznání za to, co dělám?“ Přesněji např. „*Myslíte tím, že bych měl žádat například od starosty města, ve kterém působím uznání toho, že jako pracovník mám odpovědnost?*“ (R11) Byli velmi překvapení tímto principem a nepovažují se za ty, kteří by měli žádat uznání.

¹⁸³ Srov. MUSIL, L. In ELICHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 138.

¹⁸⁴ Tamtéž.

To souhlasí potom i s analýzou, z které vyplývá, že sociální pracovníci nejsou jednotní, neobhajují oborové zájmy. Měli by být na veřejnosti více vidět a nebát se mluvit o své práci a tím i rozšiřovat povědomí o tom, co je náplní sociální práce, kdo je sociální pracovník a co vlastně dělá. Mnoho lidí to neví, takže vlastně ani nemůže uznání sociálnímu pracovníkovi vyjádřit. „*Uznání od lidí, kteří nerozumí naší práci je naprosto prázdné. Když přijde vedoucí, kolega nebo klient a řekne, že jsem něco udělal dobře, že jsem mu pomohl, to má velkou váhu a to potěší.*“ (R11)

9. „Sociální pracovníci mají povinnost spolupracovat se školami sociální práce, aby podpořili studenty sociální práce při získávání kvalitního praktického výcviku a aktuální praktické znalosti.“¹⁸⁵

Vzdělávání sociálních pracovníků předpokládá nejen vzdělávání teoretické, ale také praktické, tvrdí Navrátilová a pokračuje, že to předpokládá reflexivní přístup a důležitost praxi přikládá i přístup kompetenční. Praxe je zde jádrem vzdělání. Studenti si osvojí základní dovednosti, naučí se, jak reagovat v určitých situacích. Větší význam je zde přikládán vzdělávání praktickému před teoretickým. Sociální práce je dovednost, která se zdokonaluje právě praxí.¹⁸⁶ S tím souhlasí i Havrdová. Podle ní je učení praktické velmi důležitým elementem při utváření identity sociální práce.¹⁸⁷

Přínos praxe pro studenty shrnují v několika bodech i Švingalová a Pešatová. Studenti se seznámí s výkonem sociální práce v různých institucích, zařízeních, organizacích a i oblastech. Mají možnost osvojit si praktické dovednosti, identifikovat se s profesí. Studenti si při praxích také rozvíjí svoji vnímavost a naučí se pracovat reflektujícím způsobem.¹⁸⁸ Tyto dvě dámy vidí v praxi i několik dalších cílů, zmíním některé z nich. Studenti mají možnost uplatnit teoretické metody, které se naučili během studia, mají možnost účastnit se sociálního šetření, vést sociální agendu, aktivizují klienta, mohou se vcítit v jeho prospěch. Naskýtá se jim možnost pracovat s dalšími

---

¹⁸⁵ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://socialniprocnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁸⁶ Srov. NAVRÁTILOVÁ, J. Vzdělávání v sociální práci. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 510 – 511.

¹⁸⁷ Srov. HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*, s. 12.

¹⁸⁸ Srov. ŠVINGALOVÁ, D.; PEŠATOVÁ, I. *Odborné praxe v sociální práci*, s. 15.

institucemi, zařízeními, odborníky. V neposlední řadě mohou studenti díky praxi zjistit, která oblast sociální práce jim vyhovuje, přináší uspokojení a naplňuje je.¹⁸⁹

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
6	6	3	0	0

Získání praxe je důležité, říká více než dvě třetiny dotázaných. „*Kde jinde by měli studenti sociální práce praxi získat.*“ (R12) „*Studenti by si měli „otlapkat“ jak to chodí v praxi.*“ (R6) „*Někde se to studenti naučit musejí.*“ (R10) I proto, že „*teorie je úžasná a měla by se spojovat s praxí.*“ (R1) A často se liší teorie od praxe. „*Praxe jediné, protože je pravda, že praxe je úplně jiná než teorie.*“ (R8) „*Díky praxi se student seznámí s realitou.*“ (R5) „*Získávat praxi je důležité v každém oboru, protože se většinou výrazně liší od teorie.*“ (R13)

Čtyři respondenti se shodli, že praxe může být obohacující pro obě strany, jak instituce, tak studenty. „*A přínosné by to mělo být především pro studenty, ale i organizace tím může získat.*“ (R3) „*Já osobně se na studenty těším, rád se s nimi podělím o své myšlenky, a myslím, že se navzájem obohacujeme.*“ (R11) Jeden z respondentů vidí výhody i pro obor samotný. „*Tím, že umožňujeme studentům praxi, se i rozvíjí a udržuje obor.*“ (R7)

Tento princip je podle respondentů důležitý a shodují se s provedenou analýzou. Spolupráce zařízení se vzdělávacími institucemi je jedna z mála možností pro studenty, jak více nahlédnout do praxe dříve, než sami nastoupí jako zaměstnanci. Další možností je např. dobrovolnictví. Nahlédnout do běžného dne v zařízeních, je podle mě důležité i proto, že studenti mají možnost projít více zařízení, seznámit se s více cílovými skupinami a sami zjistit, se kterou by nejraději pracovali nebo naopak, se kterou by pracovat nechtěli. Jak i respondenti uváděli, může to být obohacením i pro zařízení, kam student jde možná právě proto, že může přinést nový, i když třeba teoretický, náhled do zařízení. Toto byl opět jeden z principů, na který se pracovníkům reagovalo poměrně jednoduše. Snad by to mohlo být také tím, že sami ví, že praxe je důležitá a někdy odlišná od teorie.

¹⁸⁹ Srov. ŠVINGALOVÁ, D.; PEŠATOVÁ, I. *Odborné praxe v sociální práci*, s. 6 – 8.

10. „Sociální pracovníci iniciují a zapojují se do diskusí týkajících se etiky se svými kolegy a zaměstnavateli a jsou odpovědní za to, že jejich rozhodnutí budou eticky podložena.“¹⁹⁰

Rozhodnutí sociálních pracovníků by se mohla zdát jako aplikace teorií, ale každé rozhodnutí má i etický charakter. Lze tedy říci, že sociální práce je sama o sobě určitou etickou teorií.¹⁹¹ Jak uvádí Nečasová, sociálním pracovníkům mimo jiné pomáhají diskuze věnované etickým otázkám k lepší orientaci v případě, kdy mají udělat nějaké rozhodnutí, které patří mezi morální dilemata a problémy.¹⁹² Fischer dodává, že pojetí etiky v sociální práci napomáhá k rozboru vzniklých problémů. Sociální pracovník může činit jisté etické závěry a úsudky, které souvisí s jednáním, ať už s realizovaným nebo plánovaným.¹⁹³

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
8	4	2	1	0

Čtyři pracovníci se shodli, že etické musí být každé rozhodnutí, jde o volbu mezi dobrým a zlým. „Myslím si, že rozhodnutí každého člověka mají být podložena eticky.“ (R9) „Každé jednání má být podloženo eticky.“ (R5) „Rozhodování pak vnímám spíše etické vždy, neboť se vždy rozhodujeme mezi dvěma póly – rozhodují se mezi dobrým a zlým anebo ještě hůř mezi dilematy.“ (R6) „Etika se ptá po tom, co je dobré. Sociální pracovník by měl pomáhat s dobrým úmyslem, proto bychom etiku a soc. práci neměli oddělovat.“ (R4) S tím, že etika je základem sociální práce, souhlasí i další dva, kteří odpověděli velmi podobně. „Celkově sociální práce musí mít etický podklad, pak logicky i to rozhodnutí.“ (R7)

Etické chování by mělo vycházet z přirozenosti, a ne být naučené. „Je nutné používat zdravý selský rozum.“ (R8) „Každý se může rozhodovat na základě svého

¹⁹⁰ Etika sociální práce – principy. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialniprocnici.cz/public/upload/image/mezinarnodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁹¹ Srov. MACHULA, T. In ELICHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 35.

¹⁹² Srov. NEČASOVÁ, M. Profesionální etika. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 23.

¹⁹³ Srov. JANDEJSEK, J.; KOMBERCOVÁ, Z. Lidská práva a sociální spravedlnost v sociální práci. In FISCHER, O.; MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 65.

svědomí.“ (R9) Někdy může být důležitý i zákon. „*Mé rozhodnutí musí být podloženo spíše zákonem než etikou.*“ (R12) Jiný respondent mluví o shodě mezi etikou a zákonem. „*Je důležité podkládat rozhodnutí eticky, ale i zákonem, musí to korespondovat.*“ (R8)

Jeden z principů, nad kterým se museli pracovníci zamyslet trochu více, i když je přece logické a samozřejmé, že člověk jedná eticky. Je to přirozené a člověk by tak měl jednat nejen jako sociální pracovník nebo pracovník v pomáhajících profesích, ale i v běžném životě. Opět jeden z požadavků, který vnímají jako důležitý a respektují ho, ale ne proto, že je to uvedeno v Etickém kodexu, ale proto, že to prostě patří k lidskému jednání. Stejně tak musí být jejich jednání v souladu se zákony a také se svědomím každého člověka. Což je nejdůležitější instance v rozhodování, i když jsou samozřejmě situace, kdy dělá člověk rozhodnutí i proti svému svědomí.

11. „Sociální pracovníci jsou připraveni uvést důvody svých rozhodnutí, které budou založené na etickém rozvažování, a jsou odpovědní za svoje volby a jednání.“¹⁹⁴

„Je nesporné, že etika je jednou z věd relevantních pro sociální práci, a že tedy musí mít ve studiu své místo.“¹⁹⁵ To je jeden z názorů Bohlena. Nečasová říká, že sociální pracovník, který se orientuje v etických teoriích, snáze posoudí problém nebo dilema z více úhlů pohledu a nachází také snáze více možností řešení, jak jednat. Jeho rozhodnutí jsou potom také odpovědnější.¹⁹⁶ O odůvodnění etického jednání píše Fischer s Jinkem. „Označit konkrétní jednání za eticky správné předpokládá schopnost tuto správnost odůvodnit. K tomu se nabízí využít ustálené způsoby uvažování – etické teorie, které mohou být inspirativní svou metodou i hodnotami, jež je ztělesňují.“¹⁹⁷

---

¹⁹⁴ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialniprocnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

¹⁹⁵ Srov. OPATRŇY, M.; LEHNER, M. *Teorie a praxe charitativní práce: uvedení do problematiky: praktická reflexe a aplikace*, s. 31.

¹⁹⁶ Srov. NEČASOVÁ, M. Profesní etika. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 32.

¹⁹⁷ FISCHER, O.; JINEK, J. Etika sociální práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 155.

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
5	7	2	1	0

U tohoto požadavku se odpovědi celkem shodly a všechny směřovaly k odpovědnosti za pracovníkovy volby a jednání. Šest z nich vnímá odpovědnost tak, že on ji má nést za svá rozhodnutí do plné míry. Odpovídali např. takto: „*odpovědnost neseme za svá rozhodnutí do plné výše.*“ (R15) „*Jsme připraveni nést odpovědnost do míry nejvyšší.*“ (R8) Čtyři se shodli na tom, že jsou situace, kdy nerozhodují sami, potom se odpovědnost dělí. „*V praxi člověk nikdy sám nerozhoduje.*“ (R13) „*Snažíme se problematické situace řešit v širším týmu lidí.*“ (R11)

Shoda také čtyř z nich je v tom, že podíl zodpovědnosti nese i klient, který je ten, kdo by měl mít v rozhodnutí poslední slovo. „*Rozhoduje se klient, a tedy i ten má svůj podíl odpovědnosti.*“ (R3) „*Klientovi nabízím možnost řešení, on se musí rozhodnout, takže i on nese odpovědnost za své rozhodnutí.*“ (R6) Jeden názor respondenta zněl také, že „*sociální pracovník je do jisté míry odpovědný vždy, není nic, co by ho odpovědnosti zbavilo.*“ (R14)

Tento princip jsem asi i já svým dotazem směřovaným k respondentům zúžila na odpovědnost, kterou má sociální pracovník při rozhodování ve své práci. I z toho důvodu se odpovědi neshodují s analýzou, protože v té se zabývám spíše schopností eticky odůvodnit rozhodnutí. Ale předpokládám, že bych se dozvěděla podobné odpovědi jako u předchozího principu, tudíž mi přijdou zajímavé i názory, které se týkají právě odpovědnosti respondentů. Opět se ukázalo, že než obecně k sociální práci, mají tendenci říkat, jak to praktikují oni při každodenní práci s klienty.

12. „Sociální pracovníci pracují na vytváření takových podmínek ve svých zaměstnavatelských organizacích i ve své zemi, aby principy tohoto prohlášení i principy jejich národního kodexu (existuje-li) byly diskutovány, hodnoceny a prosazovány.“¹⁹⁸

¹⁹⁸ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://socialniprocnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

Havrdová uvádí jako jednu z kompetencí sociálního pracovníka přispívat k práci organizace. Sociální pracovník pomáhá k jejímu správnému fungování, posiluje celý pracovní tým. Pracuje jako zodpovědný člen organizace, přispívá také k jejímu hodnocení a zlepšování služeb.¹⁹⁹ Sociální pracovníci přispívají ve svých organizacích, např. při tvorbě organizačních etických kodexů nebo standardů sociálních služeb. Tuto informaci uvádím dle svých zkušeností, s čímž jsem se setkala během praxí.

Druhá část tohoto principu se oproti těm všem ostatním týká menšího množství pracovníků. Zahrnuje spíše ty, kteří pracují na makroúrovni sociální práce. Myslím tím především Společnost sociálních pracovníků, odborná grémia, kde probíhá aplikace do praxe sociální práce. Jako tedy diskuze, hodnocení a prosazování principů. I Ministerstvo práce a sociálních věcí má speciální komisi, která se zabývá tvorbou personálních standardů a kvalifikací v sociálních službách, která má v základu 14 členů.²⁰⁰

„Práce s příčinami problémů a ovlivňování podmínek prostředí, ve kterém klienti žijí, i když je to součástí mise sociální práce, u nás není zvykem obecně, důsledkem čehož může být i mlčení sociálních pracovníků, kteří vlastně obhajobu práv klientů ani nemusí považovat za součást poslání své profese,“²⁰¹ říká Elichová.

Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
6	5	2	2	0

Čtyři respondenti uvedli, že etický kodex je důležitým opěrným bodem a je proto nutné ho diskutovat, hodnotit a prosazovat jeho principy. „*Je to nutnost. Potřebujeme nějaké záchytné body, které budou pro všechny společné, závazné a ty diskuze jsou právě o tom, abychom je také stejně vnímali a popřípadě je aktualizovali. Prosazování je k dobru našemu i uživatelů.*“ (R10)

Dva se shodli v tom, že to není v silách „řadových“ sociálních pracovníků. „*Zdá se mi to příliš akademické. Podle mě to není v silách a možnostech řadových sociálních*

¹⁹⁹ Srov. HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*, s. 87 – 96.

²⁰⁰ Srov. *Stálé pracovní komise pro tvorbu personálních standardů a kvalifikací v sociálních službách při Ministerstvu práce a sociálních věcí*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/22796/Statut_a_jednaci_rad.pdf

²⁰¹ ELICHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 138.

pracovníků.“ (R3) „Myslím si, že to není v kompetenci nás sociálních pracovníků pracujících v zařízení.“ (R13) A také to vnímají jako ztrátu času. „Já pracuji s klienty a diskuze nad Mezinárodním etickým kodexem mi přijde ztrátou času. Tím samozřejmě nikterak nechci devalvovat debaty nad tímto materiálem, jen jsem rád, že to nemusím dělat já a dělají to jiní.“ (R11) „Mám starostí tolik, že nemám čas ještě diskutovat kodex, nemám čas nad ním přemýšlet.“ (R8)

Zazněly také názory, že „diskutovat o těch principech by se mělo nejprve na té nejnižší úrovni, ale je to spíš opačně.“ (R1) A na základě praxe: „Diskusemi, které jsou vedené na základě získané praxe, se mohou kodexy upravovat či rozvíjet tak, aby byly etické otázky výkonu práce sociálního pracovníka co nejdříve zodpovězeny.“ (R14) „Myslím si, že je to důležité, protože to podporuje sebereflexi pracovníků.“ (R9) „Je to potřeba diskutovat a hodnotit, aby to nebyl papír pro papír, ale aby to bylo něco, co vychází z praxe a pro praxi, aby to byl živý dokument.“ (R7)

K poslednímu principu nehledali pracovníci slova úplně jednoduše. Shodli se s analýzou v tom, že diskuze a hodnocení etických kodexů je v kompetenci někoho jiného, někoho, kde je k tomu určený. Jsou samozřejmě organizace, kde se tyto principy diskutují a i to může být obohacující pro praxi. Myslím si, že vyvstávají témata, ke kterým by se normálně pracovníci nedostali. Při výzkumu jsem dostala jeden tip na to, co by mělo být součástí etického kodexu a není. „Rozhodně bych uvítala doplnění etického kodexu o možnosti omylnosti sociálního pracovníka a zdůraznění toho, že i sociální pracovník je člověk a že by se k němu tak mělo také tak přistupovat.“ (R6) Tento názor souvisí i s mou následující kapitolou.

Na závěr rozhovoru jsem se ještě zeptala, zda si sociální pracovníci myslí, že je Mezinárodní etický kodex pro sociální práci přínosný. Tři respondenti odpověděli, že nejsou schopni to posoudit, že nejsou kompetentní. Ostatní ohodnotili Mezinárodní etický kodex známkami jako ve škole (1 velmi přínosný, 5 vůbec ne).

1 – takto hodnotili tři pracovníci. „Kodexy jsou důležité, dobré, ale některé body zvláštní, ne vším se dá řídit.“ (R1) „Myslím, že může dobře sloužit jako odrazový můstek, i když těch požadavků je opravdu mnoho.“ (R7) „Snaží se nalézt nejlepší kritéria pro výkon sociální práce.“ (R14)

2 – čtyři respondenti. „Přijde mi hodně obecný.“ (R13) „Je přínosný jako vodítko, při osvojování praxe, mnoho věcí z kodexu přechází praxí přímo do „krve“ a jsou pak automatické, některé body jsou však stále diskutabilní a v mezinárodním měřítku je v mnoha zemích dodržování Mezinárodního etického kodexu spíše utopií.“ (R10) „Jakýkoli etický kodex je důležitý.“ (R4) „Samozřejmě, že je přínosný, vychází z něj jak Etický kodex v České republice, tak i např. ten náš v zařízení.“ (R12)

3 – takto ho vnímají čtyři sociální pracovníci. „Určitě je potřeba na etické aspekty brát zřetel, řídit se jimi. Ovšem, kdo je v sobě nemá, díky kodexu je nezíská.“ (R2) „Přijde mi, že Český etický kodex má mezery, např. Slovenský mi přijde dokonalejší.“ (R5) „Moc přínosný podle mě není, principy jsou formulovány moc obecně.“ (R8) „Myslím, že je přínosný kvůli své obecnosti, ze které se dá vycházet a aplikovat.“ (R6)

5 – jeden respondent vnímá kodex jako nepřínosný. „Pro mě jako prakticky smýšlejícího pracovníka v přímé práci s klienty je to dokument, který neznám a vlastně ho nepotřebuji. Tím nechci říci, že je zbytečný, jistě se najdou lidi na vyšších pozicích (ředitelé, metodici, pracovníci ministerstev, pracovníci etických komisí ...), kteří s ním pracují, vycházejí z něho a myšlenky tohoto kodexu implementují do dokumentů, které ovlivňují mou práci (zákony, vyhlášky atd...) Pro mě je důležitý kodex Charity a Etický kodex sociální práce – oba logicky vycházejí z Mezinárodního kodexu.“ (R11)

2.3 Sociální pracovník jako superhrdina?

Pro tento nadpis nebo spíše označení pro sociálního pracovníka mě inspiroval článek Elichové. Po analýze Mezinárodního etického kodexu mi takovéto označení sociálního pracovníka přijde na místě vzhledem k tomu, co vše je po něm požadováno, a do kterých všech, nejen profesních oblastí by měly sahat jeho kompetence, dovednosti, úkoly, aby splnil svou roli, všechna očekávání. „Sociální pracovník má splňovat mnoho očekávání a požadavků nejen osobnostních a odborných.“²⁰²

---

²⁰² ELICHOVÁ, M. Sociální pracovník jako archetyp postmoderního superhrdiny?. In *Sborník odborných textů z konference Hradecké dny sociální práce*.

A v čem je tedy sociální pracovník spatřován jako superhrdina? Sociální pracovník bojuje za spravedlnost, což je jedno za základních východisek sociální práce. Jeho znalosti nejsou jen jednooborové. Jeho znalosti sahají i do dalších oborů. Takováto kompilace znalostí je důležitá pro efektivní vykonávání pomoci v sociální práci. Jako další důležité, nezbytné složky se při vykonávání sociální práce jeví účinná komunikace, naslouchání, pozornost věnovaná celému člověku. Dále potom také ochota pomoci druhému v nesnadné životní situaci, projevování přiměřených emocí, citlivost, otevřenost, vnímavost, empatie, být tolerantní, slušný. Sociální pracovník by měl také disponovat tzv. „dary přírody“, které jsou mu specifické. Očekává se od něj, že bude jednat prosociálně, což by se mělo projevovat vřelým, otevřeným vztahem k lidem a ochotou být připraven druhým poskytnout službu.²⁰³

Kdo je superhrdina? Kaveney ho definuje jako „muže či ženu, kteří jsou obdařeni schopnostmi, které jsou buď důkladnějším propracováním lidské síly a nadání, anebo se tyto jeho schopnosti zásadně odlišují od normálu. Tyto schopnosti superhrdina užívá v boji za pravdu, spravedlnost a ochranu nevinných.“²⁰⁴ Když budeme superhrdinu chápat stejně jako on, potom můžeme tedy říci, že „úkolem sociálního pracovníka je být bojovníkem za lepší svět a realizovat životy jedinců v míře rovnosti.“²⁰⁵ Stejně tak vidí sociálního pracovníka i Hanuš, který říká, že sociální pracovník bojuje za zkvalitnění celé společnosti tím, že pracuje nejen s jednotlivcem, ale i se skupinami a celými komunitami.²⁰⁶

Realita je ale taková, že sociální pracovník sice může být označován za superhrdinu, ovšem jeho síly jsou omezené. Je důležité reagovat na své potřeby a starat se aktivně o své zdraví.²⁰⁷ Pokud tak člověk nečiní, může to vést k syndromu vyhoření, k čemuž mají sociální pracovníci velmi blízko, protože profese sociální práce je velmi stresová a společenské uznání je nízké. Z toho vznikají střety v rolích, funkcích, stavech a pracovních aktivitách. Problémem potom může být nedocnění

---

²⁰³ Srov. BARÁKOVÁ, M.; KACZOR, M.; ELIHOVÁ, M. Sociální pracovník jako archetyp postmoderního superhrdiny?. *Sociální práce/Sociálna práca* 2016, č. 5, str. 125.

²⁰⁴ Srov. KAVENEY, R. *Superheroes!: capes and crusaders in comics and films*, s. 120.

²⁰⁵ ELIHOVÁ, M. Sociální pracovník jako archetyp postmoderního superhrdiny?. In *Sborník odborných textů z konference Hradecké dny sociální práce*.

²⁰⁶ Srov. HANUŠ, P. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce/Sociálna práca* 2007, č. 1, s. 5.

²⁰⁷ Srov. ELIHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 139.

náročnosti sociální práce jinými profesem,²⁰⁸ uvádí např. Mlčák. Nejčastější projevy syndromu vyhoření vyjmenovává Kopřiva: „deprese, lhostejnost, cynismus, stažení se z kontaktu, ztráta sebedůvěry, časté nemoci a tělesné potíže.“²⁰⁹ Z výčtu projevů u Matouška můžeme ještě přidat, že se syndrom vyhoření projevuje trváním na standardech a již zaběhnutých postupech, pracovník věnuje velmi málo energie práci, vyhledává spíše mimopracovní aktivity, začne se více zajímat o svou kariéru, o možné postupy v zaměstnání, méně komunikuje s kolegy, může docházet i ke konfliktům. V některých případech může dojít i ke zneužívání klientů.²¹⁰ Podobně to vidí i Úlehla, který říká, že nejčastějším příznakem vyhoření je, když začne pracovník pociťovat respekt ke klientovi jako obtěžující. Klient se stává předmětem bez identity, důstojnosti či schopností. Pracovník není klientem zaujat a není pro něj pomoci tím nejdůležitějším. Zaměstnání se stává pouze povinností a spíše se věnuje úředním věcem než přímé pomoci klientům.²¹¹

Matoušek shrnuje v několika bodech, jaké faktory můžou proti syndromu vyhoření působit preventivně. Je to kvalitní příprava, jejíž součástí je trénink potřebných dovedností a praxe s budoucí klientelou, dále pak jasné poslání organizace a metody práce. Důležité je vymezení role a náplň práce sociálního pracovníka, případně zácvik. Preventivně působí i programy osobního rozvoje, možnosti dalšího vzdělávání, supervize, případové konference. Také počet případů by měl být přiměřený pracovníkovým možnostem, v případě potřeby možnost spolupráce s dalším pracovníkem. Prevencí může být i omezení úřednických činností, případně i pracovního úvazku. Preventivně působí i kombinace přímé práce a jiných činností, které nepředpokládají přímou práci s klientem.²¹²

---

²⁰⁸ Srov. MLČÁK, Z. In ELIČHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*, s. 74.

²⁰⁹ KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*, s. 101.

²¹⁰ Srov. MATOUŠEK, O.; HARTL, P. Nároky sociální práce a syndrom vyhoření. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 56.

²¹¹ Srov. ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*, s. 121.

²¹² Srov. MATOUŠEK, O.; HARTL, P. Nároky sociální práce a syndrom vyhoření. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 58.

2.4 Etické teorie

Nyní zmíním stručné charakteristiky tří nejčastěji používaných etických teorií a na základě toho uvedu, s kterou toho má Mezinárodní etický kodex nejvíce společného. Jde o teorii utilitarismu, etiky péče a také deontologie.

Utilitarismus

Teleologie vychází z řeckého telos, což je cíl nebo účel. Je to filozofické učení, které vychází z toho, že všechno, co se děje, děje se za nějakým účelem. A právě v rámci této teorie vystupuje utilitarismus, jehož představiteli jsou Jeremy Bentham a Stuart Mill.

Utilitaristická etika vychází z řeckého utilitas, což znamená užitek a domnívá se, že žádné jednání není samo o sobě špatné ani dobré. Jednání je mravně hodnoceno podle toho, jaké od něj lze očekávat následky. „Utilitarismus je jednou z nejrozšířenějších a nejvlivnějších teorií etiky. Ve své nejjednodušší podobě vychází z principu užitečnosti.“²¹³ Tzn., že by se člověk měl vždy rozhodnout pro to, co přinese co nejvíce blaha co největšímu počtu lidí.²¹⁴ V tomto smyslu se vyjadřuje i Anzenbacher. „Máme jednat tak, či své jednání řídit tak, aby následky našeho jednání či pravidla jednání byly optimální pro blaho všech zúčastněných.“²¹⁵

Jeremy Bentham také souhlasil s tím, že každý čin je špatný nebo dobrý podle následků, které lze předpokládat. A výsledkem jednání by mělo být blaho pro co největší počet lidí. Jeho teorie má tedy povahu kvantitativní a vychází z konkrétních činů. Naproti tomu vystupuje John Stuart Mill, který je naopak zastánce utilitarismu, který je kvalitativní.²¹⁶ Tzn., že „bylo by absurdní si myslet – zatímco při hodnocení všech ostatních věcí se uvažuje kvalita stejně jako kvantita – že by hodnocení potěšení mělo záviset pouze na kvantitě.“²¹⁷

---

²¹³ THOMPSON, M. *Přehled etiky*, s. 93.

²¹⁴ Srov. tamtéž.

²¹⁵ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*, s. 121.

²¹⁶ Srov. THOMPSON, M. *Přehled etiky*, s. 93 – 95.

²¹⁷ MILL, J. S. *Utilitarismus*.

Sociální pracovník by měl odhadnout nejen pozitiva svého jednání, ale také negativa, a právě pozitiva by měla v následcích, které bude mít jeho jednání, převážit.²¹⁸

Etika péče

Bývá někdy také označována jako etika lásky nebo etika vztahová. Ale nejčastější je pojem etika péče. Tato etika je teorií morální a je důležitá jako pro oblast rodiny a přátelství stejně jako pro praxi zdravotnickou, politický a společenský život, řád a mezinárodní vztahy. Mezi typické rysy etiky péče patří to, že středem pozornosti stojí konkrétní potřeby druhých, za které jsme zodpovědní (např. péče o dítě). Dalším rysem je, že si cení pozitivních emocí jako jsou empatie, vnímavost, soucit. Etika péče odmítá abstraktní úvahy o problémech, preferuje konkrétní nároky druhých. Čtvrtým charakteristickým rysem je její pojetí toho, co je veřejné a soukromé. Posledním rysem je pojetí osoby, z kterého etika péče vychází.²¹⁹

Deontologie

Tato teorie vychází z řeckého slova deon, které znamená, co má být. Je tedy označována jako nauka o povinnostech. Deontologie je přesvědčena o tom, že jednání člověka může být etické nebo neetické samo o sobě na základě své povahy a není závislé na následcích, které jednání přinese. V této teorii není důležitý výsledek jednání, ale úmysl jednajícího.²²⁰

Nejznámějším představitelem této etické teorie je Immanuel Kant, který pracuje s tím, že má rozumovou i přírodní složku. Proto je člověk podněcován k činům i čistým rozumem a nejenom libostí či nelibostí, čímž se projevuje složka přírodní. Rozum nepředpokládá nic empirického, neslibuje materiální statky nebo osobní prospěch. Z rozumu je člověk motivován k povinnosti, k nepodmíněnému příkazu, ke kategorickému imperativu.²²¹ Tento imperativ zní „jednej jen podle té maximy,

---

²¹⁸ Srov. NEČASOVÁ, M. Profesní etika. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 29.

²¹⁹ Srov. HELD, V. *Etika péče: osobní, politická a globální*, s. 21 – 29.

²²⁰ Srov. NEČASOVÁ, M. Profesní etika. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 27.

²²¹ Srov. tamtéž, s. 27 – 28.

u níž můžeš zároveň chtít, aby se stala obecným zákonem.“²²² Prakticky to znamená „jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy zároveň jako účel, nikdy pouze jako prostředek.“²²³

Morálně dobré jednání je to, pro jehož vznik je motiv na základě rozumu – motivem je povinnost. Morálně nepřijatelné je potom jednání, které je motivováno náklonností. Kantův přístup tedy říká, že máme vždy plnit svou povinnost a nemáme se ohlížet na důsledky. Tento přístup však není pro sociální pracovníky vždy přijatelný. Oni musejí v rámci svých činností často zjišťovat okolnosti a souvislosti, aby mohli zvážit, jaké jednání bude lepší pro klienta a jaké pro společnost. Proto je pro sociální práci důležitá i teorie utilitarismu.²²⁴

Po krátkém náhledu do tří nejuváděnějších etických teorií a po předchozí analýze Mezinárodního etického kodexu lze říci, že vychází právě z poslední zmíněné etické teorie a to z deontologie, protože to je nauka o povinnostech. V podstatě všechny požadavky možno brát jako imperativy, z kterých vyplývají pro sociální pracovníky povinnosti. A dá se také předpokládat, že pokud sociální pracovníci budou tyto požadavky plnit, potom bude jejich jednání zcela etické.

Abych dokázala, že požadavky jsou brány jako imperativy, cituji části některých požadavků, jejichž součástí je přímo slovo povinnost. Takže např. „ ... sociální pracovníci mají povinnost čelit ... mají povinnost podporovat ... mají povinnost upozorňovat ... mají povinnost rozvíjet a pravidelně aktualizovat ... mají povinnost učinit nezbytné kroky ... mají povinnost spolupracovat ...“²²⁵ A také ostatní požadavky, i když jejich součástí není přímo slovo povinnost, vyznívají jako rozkaz. „Respektovat právo na sebeurčení .... Podporovat právo na participaci ... jednak s každým člověkem jako s celostní bytostí ... Identifikovat a rozvinout silné stránky ... Uznat diverzitu – sociální pracovníci rozpoznávají a respektují .... Spravedlivě distribuovat zdroje.“²²⁶

---

²²² KANT, I. *Základy metafyziky mravů*, s. 40.

²²³ Tamtéž, s. 48.

²²⁴ Srov. NEČASOVÁ, M. Profesionální etika. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 28 – 29.

²²⁵ Srov. *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

²²⁶ Tamtéž.

Etika osobního svědomí a odpovědnosti

„Rozhodování sociálních pracovníků není komplikováno pouze tenzí mezi právem a etikou, ale také vzájemnými střety mezi právními normami a vzájemnými střety mezi etickými zásadami a hodnotami.“²²⁷ Při práci nastávají různá dilemata, jako např. dodržování mlčenlivosti neboli zachovávání důvěrnosti informací, jak ji vyžaduje Mezinárodní etický kodex a oznamovací povinností, jak to stanovuje zákon.

V České republice, jak vyplývá z Etického kodexu sociálních pracovníků, se má sociální práce řídit Ústavou, Listinou základních práv a svobod a také dalšími zákony, které se od těchto dokumentů odvíjejí. Český etický kodex deklaruje v úvodu, že výkon profese sociální práce je podřízen právu.²²⁸ Naproti tomu ale dále stojí jak v českém, tak i Mezinárodním etickém kodexu sociální práce, že: „Sociální pracovníci vyžadují uznání toho, že jsou zodpovědní za své jednání vzhledem k lidem, se kterými pracují, vzhledem ke kolegům, zaměstnavatelům, profesní asociaci a vzhledem k zákonným ustanovením, a že tyto odpovědnosti mohou být ve vzájemném konfliktu.“²²⁹ Jde tedy i o uznání individuální zodpovědnosti konkrétní/ho sociální pracovnice či pracovníka, jak se k tomuto konfliktu postaví.²³⁰

Existuje také pohled, který tvrdí, že právo je pouze jedna z částí sociální práce a je podřízeno pracovníkovu pojetí etiky. Tedy, že etika sociálního pracovníka by měla být nadřazena právu.²³¹ Sociální pracovník by se měl rozhodovat v souladu se svými hodnotami, svědomím a přijmout s tím spojenou odpovědnost za své jednání. Takto odpovídali i sociální pracovníci, se kterými jsem prováděla výzkum. „Každý se musí rozhodovat na základě svého svědomí.“ (R9) A vyjadřovali se i k odpovědnosti, že odpovědnost patří ke každé profesi, ale jen do určité míry. Sociální pracovník nemůže nést odpovědnost např. i za klienta nebo své kolegy. Odpovědnost nese do té míry, do které se rozhoduje sám. A je předpoklad, že toto rozhodnutí činí ve shodě s právem, ale především se svým svědomím.

---

²²⁷ JANEBOVÁ, R. *Dilemata mezi právem a etikou aneb právo nezavazuje odpovědnosti*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: 1 http://socialnirevue.cz/media/docs/Janebova_DilemaPravoEtika.pdf.

²²⁸ Srov. tamtéž.

²²⁹ *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

²³⁰ JANEBOVÁ, R. *Dilemata mezi právem a etikou aneb právo nezavazuje odpovědnosti*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: 1 http://socialnirevue.cz/media/docs/Janebova_DilemaPravoEtika.pdf.

²³¹ Srov. tamtéž.

Závěr

Diplomová práce se zabývá Mezinárodním etickým kodexem sociální práce. Jejím cílem byla analýza požadavků, které klade Mezinárodní etický kodex na sociální pracovníky. Tyto požadavky jsem analyzovala pomocí odborné literatury a mohu na tomto místě tedy konstatovat, že odborné zdroje, které jsou publikovány v České republice, korespondují s principy Mezinárodního etického kodexu. Některé byly dohledatelné hůře, jiné snadněji a literatura se jimi zabývá více, ale nakonec jsem našla zdroje ke všem požadavkům.

Dále jsem uskutečnila výzkum, díky kterému jsem zjistila odpověď na otázku: Jak vnímají sociální pracovníci požadavky uvedené v Mezinárodním etickém kodexu sociální práce? Z hlediska důležitosti **jsou vnímány požadavky převážně jako velmi důležité nebo důležité**. U některého požadavku není toto vnímání zcela jednoznačné, ale převažuje. Pouze jeden požadavek a to ten, který se týká toho, že by měl sociální pracovník žádat veřejné uznání za zodpovědnost, kterou má při svém jednání, nepovažuje ani polovina respondentů jako velmi důležitý nebo důležitý.

Protože hodnocení jen číselné podle důležitosti mi nepřišlo úplně dostačující, požádala jsem své respondenty ještě o názory k jednotlivým požadavkům. Sociální pracovníci vnímají požadavky rozdílně, k úplné shodě nedošlo u požadavku žádného, ale některé k tomu byly velmi blízko, např. požadavky týkající se mlčenlivosti, dalšího vzdělávání a zprostředkování praxí. V jednotlivých kategoriích, do kterých jsem si požadavky rozdělila, nelze říci, že by v některé odpovídali respondenti snáze. V každé kategorii byl požadavek, který byl pro ně složitější, a hůře hledali slova k odpovědi.

Při rozhovoru měli respondenti problém odpovědi na jednotlivé požadavky zobecnit. Měli tendence k uvádění konkrétních příkladů se svými klienty. A často se také schovávali za my. Mysleli tím tým, který v organizaci pracuje. Na základě tohoto zjištění, jak sociální pracovníci chápou principy Mezinárodního etického kodexu, lze konstatovat, že je jimi **sociální práce redukována na případovou sociální práci**. Pracovníci se zabývají jednotlivci, svými cílovými skupinami, ale mají problém vidět práci jako celek, jako obor.

S tím souvisí i vnímání požadavku, který se týká uznání za odpovědnost v sociální práci. V tomto se projevil i jeden z problémů dnešní sociální práce. Když sociální

pracovníci nevnímají jako důležité získat uznání od společnosti, ve které pracují, nelze očekávat, že budou obhajovat oborové zájmy a přitom je to vlastně dáno příkazem „...vyžadují uznání toho, že jsou zodpovědní za své jednání...“²³². Veřejnost nejen z mé vlastní zkušenosti opravdu nemá ponětí, co všechno sociální pracovníci musí a čím vším jsou vázáni a že jsou mnohdy jako v mlýnském kole – lidé z jedné strany poukazují na to, že nedělají nic pořádného a starají se o lidi, kteří stejně pracovat nechtějí, na druhé straně si zase stěžují, že jim stejně nepomůžou. Já tento požadavek chápu i tak, že lidé, kteří při určitém případě přijdou s pracovníkem do styku (ať je to klient, jeho rodina, komunita, kolega, zaměstnavatel), by si měli uvědomovat odpovědnost, jakou na sebe pracovník bere, vážit si ho neshazovat jeho postupy v práci a dílčí rozhodnutí. Aby akceptovali, že takto se rozhodl a neříkali mu, že měl jednat jinak proto a protože ... A také, aby přišla zpětná vazba od klienta, co pracovníkovo jednání přineslo.

I když pouze jeden pracovník z dotázaných uvedl Mezinárodní etický kodex jako dokument, do kterého nahlédne, když řeší nějaký problém, výsledky ukazují, že ho **mají vnitřněn a chovají se podle principů, které kodex vyžaduje**. Často začínali své odpovědi, to je logické, je to snad samozřejmost. I z toho usuzuji, že principy aplikují v každodenních činnostech nejen při výkonu sociální práce automaticky a vůbec si neuvědomují, že je to součástí etického kodexu. Výsledky výzkumu i analýzy, která potvrdila, že jsou požadavky Mezinárodního etického kodexu v souladu s odbornými zdroji sociální práce, značí, že **Mezinárodní etický kodex navazuje na odbornou představu i představu samotných sociálních pracovníků o výkonu sociální práce**.

Při psaní práce jsem si tedy víc uvědomila, co práce v sociálních službách obnáší a co je po pracovnících požadováno. V podstatě po všech zaměstnancích je vyžadována bezúhonnost, poctivost či odpovědnost a zvláště u těch, kteří pracují s lidmi. Ale právě třeba u sociálních pracovníků jsou kladeny větší nároky na samostatnost a zodpovědnost při rozhodování, i když většinou, jak bylo respondenty naznačeno, poslední rozhodnutí dělají klienti sami. Větší nápor je na ně kladen patrně proto, že mimo jiné rozdělují

---

²³² Srov. *Etika sociální práce – principy*. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

dostupné nejen finanční zdroje a spolurozhodují v těžkých, mnohdy nouzových situacích někoho druhého. Vlastnosti či dovednosti, které povedou k povinnostem požadovaným Mezinárodním etickým kodexem, více či méně mít pracovníci v sociální sféře musí, jinak lidově řečeno, by v tomto oboru dlouho nevydrželi. To bylo z odpovědí patrné.

Mezinárodní etický kodex vlastně požaduje to, co je nezbytné pro to, aby s potřebnými lidmi bylo zacházeno s úctou a práce s nimi špěla k vytyčenému cíli. Jak je napsáno v první kapitole, z Mezinárodního etického kodexu sociální práce vycházejí národní kodexy, popřípadě zákony. Byl použit při jejich tvorbě z pozice institucí. Z odpovědí dotazovaných bylo často patrné, že principy jmenované v kodexu ve svém životě zachovávají, i když osobně ho všichni pořádně neznají. Ale znají směrnice, vyhlášky, standardy, národní kodexy, které jsou tím nadnárodním zaštiťovány. Vždy tedy ví, do čeho nahlédnout, když si nevědí s něčím rady. Hlavní úlohu Mezinárodního etického kodexu sociální práce spatřuji pak v tom, že je jakým si regulátorem etického chování sociálních pracovníků.

Mezinárodnímu etickému kodexu je věnováno málo pozornosti v sociální práci celkově. Při studiu jsme o něm slyšeli, ale myslím, že málokdo ho opravdu vzal do ruky a pečlivě přečetl. Přitom jsem přesvědčená o tom, že má co nabídnout, i když samozřejmě není dokonalý. Tomu odpovídá i hodnocení sociálních pracovníků na přínosnost Mezinárodního etického kodexu pro sociální práci. Mezinárodní etický kodex by v některých případech mohl být pro ně i zpětnou vazbou, jestli něco při jednání s klientem neopomněli. Etický kodex nabízí využití morálních zásad v praxi, což bylo respondenty potvrzeno, proto je důležitým vodítkem pro každého sociálního pracovníka.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-111-3.

BANKS, S. *Ethics and values in social work*. 2. vyd. New York: British Association of Social Workers: PALGRAVE, 2001. ISBN 0-333-94798-3

ELICHOVÁ, M. a kol. *Sociální práce v ČR*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4.

ELICHOVÁ, M. Sociální pracovník jako archetyp postmoderního superhrdiny?. In *Sborník z konference XIII. Hradecké dny sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2016.

FISCHER, O. a MILFAIT R. *Etika pro sociální práci*. Praha: JABOK - Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2008. ISBN 978-80-904137-3-3.

FOBEL, P. *Aplikovaná etika. Teoretické východiska a současné trendy*. 1. vyd. Martin, SR:HONNER, 2002. ISBN 80-968399-5-0.

HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, 1999. ISBN 80-902081-8-5.

HELD, V. *Etika péče: osobní, politická a globální*. Přeložil Petr URBAN. Praha: Filosofia, 2015. Základní filosofické texty. ISBN 978-80-7007-447-3.

HODOVSKÝ, I. *Úvod do etiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1992. ISBN 80-7067-191-2.

JANEBOVÁ, R.; KAPPL, M.; SMUTEK, M. *Sociální práce mezi pomocí a kontrolou: sborník z konference IV. Hradecké dny sociální práce: Hradec Králové 12.-13.10.2007*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. Texty k sociální práci. ISBN 978-80-7041-118-6.

JANEBOVÁ, R. *Teorie a metody sociální práce – reflexivní přístup*. Gaudeamus 2014. ISBN 978-80-7435-374-1.

JANOTOVÁ, Helena. *Profesní etika*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-42-2.

JANOŠKOVÁ, K. *Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách: sborník studijních textů pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory pověřené koordinační činností*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007. ISBN 978-80-7368-229-3.

KANT, I. *Základy metafyziky mravů*. Vyd. 3., opravené vydání připravili Marina BARABAS a Pavel KOUBA. Přeložil Ladislav MENZEL. Praha: OIKOYMENH, 2014. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 978-80-7298-501-2.

KAPPL, M.; SMUTEK, M.; TRUHLÁŘOVÁ, Z. *Etika sociální práce: sborník z konference VI. Hradecké dny sociální práce, Hradec Králové, 16. až 17. října 2009*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. Edice texty k sociální práci. ISBN 978-80-7435-037-5.

KAVENEY, R. *Superheroes!: capes and crusaders in comics and films*. London: I. B. Tauris, 2008. ISBN 13: 978-1845115692.

KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-150-9.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Hořet, ale nevyhořet*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. Orientace. ISBN 978-80-7195-573-3.

KUTNOHORSKÁ, J.; CICHÁ, M.; GOLDMANN, E. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3843-7.

KVĚTENSKÁ, D. *Úvod do sociální práce pro pomáhající profese*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. Texty k sociální práci [Gaudeamus]. ISBN 978-80-7041-860-4.

LÁSKOVÁ, A. *Psychohygienu terénního pracovníka a možnosti profesionální podpory*. In JANOUŠKOVÁ, K.; NEDĚLNÍKOVÁ, D. et al. *Profesní dovednosti terénních pracovníků: Sborník studijních textů*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, ZSF, 2008, ISBN 978-80-7368-503-4.

MÁTEL, A. *Etické kódexy sociální práce*. Bratislava: Spoločnosť pre rozvoj sociálnej práce, 2016. ISBN 978-80-971445-8-6.

MATELNÉ, A. et al. *Etika sociální práce*. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžběty, 2010. ISBN 978X80X89271X85X6.

MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, O.; KODYMOVÁ, P.; KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- MATOUŠEK, O. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- MILL, J. S. *Utilitarismus*. Přeložil Karel ŠPRUNK. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-140-1.
- MUSIL, L. *"Ráda bych vám pomohla, ale -- ": dilemata práce s klienty v organizacích*. Brno: Marek Zeman, 2004. ISBN 80-903070-1-9.
- NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, Absolonova 35a, Brno, 2001. ISBN 80-903070-0-0.
- NAVRÁTIL, P. *Úvod do teorií a metod sociální práce*. Brno: Marek Zeman, 2000.
- NEČASOVÁ, M. *Úvod do filozofie a etiky v sociální práci*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2001. ISBN 80-210-2673-1.
- ONDOK, P. J. *Bioetika, biotechnologie a biomedicína*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-486-1.
- OPATRŇY, M.; LEHNER, M. *Teorie a praxe charitativní práce: uvedení do problematiky: praktická reflexe a aplikace = Theorie und Praxis der Karitativen Arbeit: Einführung in die Problematik: praktische Reflexion und Anwendung*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. Scientia. ISBN 978-80-7394-214-4.
- PETRÁČKOVÁ, V.; KRAUS, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0607-9.
- RADVAN, E. *Úvod do filozofie a etiky*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2012. ISBN 978-80-87182-23-9.
- ŘEZŇÍČEK, I. *Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1994. ISBN 80-85850-00-1.
- SEMRÁDOVÁ, I. *Etika: přehled etických teorií (Variant.)*. Vyd. 3., upr. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-403-0.
- SMUTEK, M. *Model řešení problému v sociální práci – systémový model*. Hradec Králové: Gaudeamus 2006. ISBN 80-7041-596-7.
- ŠVINGALOVÁ, D.; PEŠATOVÁ, I. *Odborné praxe v sociální práci*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2005. ISBN 80-7083-980-5.
- THOMPSON, M. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. Filozofie. ISBN 80-7178-806-6.

TICHÝ, M. *Práce se sociálně neadaptovanými klienty*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-310-8.

ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. Vyd. 3., v Sociologickém nakl. (SLON) 2. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2005. Studijní texty [Sociologické nakladatelství, edice]. ISBN 80-86429-36-9.

Časopisy

BAJER, P. Komunitní služby sdružení Eset-Help pomáhají duševně nemocným ke změně. *Sociální práce/Sociálna praca* 2008, č. 1, ISSN 1213-6204.

BAJER, P. Moc ve vztahu sociálního pracovníka a klienta uplatněná z pohledu PCA. *Sociální práce/Sociálna praca* 2015, č. 5, ISSN 1213-6204.

BARÁKOVÁ, M.; KACZOR, M.; ELICHOVÁ, M. Sociální pracovník jako archetyp postmoderního superhrdiny?. *Sociální práce/Sociálna praca* 2016, č. 5, ISSN 1213-6204.

FLÍDROVÁ, M.; OPATRŇÝ, M. Role hodnot v identitě sociální práce. *Sociální práce/Sociálna praca* 2014, č. 2, ISSN 1213-6204.

HANUŠ, P. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce/Sociálna praca* 2007, č. 1, ISSN 1213-6204.

JANEBOVÁ, R. „Ale nikomu to neříkejte...“ aneb dilema mezi sdělováním informací a mlčenlivostí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. *Sociální práce/Sociálna praca* 2010, č. 3, ISSN 1213-6204.

LUKEŠOVÁ, M. Interkulturní kompetence jako faktor kulturně kompetentní praxe v sociální práci. *Sociální práce/Sociálna praca* 2015, č. 1, ISSN 1213-6204.

MUSIL, L. Jak překonávat obtíže při zprostředkování souběžné pomoci pro klienta?. *Sociální práce/Sociálna praca* 2012, č. 1, ISSN 1213-6204.

MUSIL, L. Kvalifikovaný sociální pracovník je schopen s klientem samostatně pracovat. *Sociální práce/Sociálna praca* 2007, č. 1, ISSN 1213-6204.

MUSIL, L. Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce.“ *Sociální práce/Sociálna praca* 2008, č. 2, ISSN 1213-6204.

NEČASOVÁ, M. Komentář k mezinárodnímu etickému kodexu. *Sociální práce/Sociálna praca* 2004, č. 4, ISSN 1213-6204.

NEČASOVÁ, M. Mezinárodní etický kodex sociální práce – principy. *Sociální práce/Sociálna praca* 2004, č. 4, ISSN 1213-6204.

ŠRAJER, J. Etika a požadavek komplexnosti v sociální práci. *Sociální práce/Sociálna praca* 2012, č. 3, ISSN 1213-6204.

Internetové zdroje:

BANDIT, R.; DAVIDOVÁ, I.; MACUROVÁ, M.; OPATRNÝ, M. *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce z hlediska různých pojetí sociální práce*, s. 11. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné na:
<http://www.mpsv.cz/files/clanky/23241/4ssp.pdf>.

Etika sociální práce – principy. Mezinárodní federace sociálních pracovníků. [online]. 29.9. – 1.10. 2004. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:
http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf

Frequently Asked Questions. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:
<http://ifsw.org/frequently-asked-questions-faq/>.

Global Definition of Social Work. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:
<http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/>.

JANEBOVÁ, R. *Dilemata mezi právem a etikou aneb právo nezavazuje odpovědnosti*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:
1 http://socialnirevue.cz/media/docs/Janebova_DilemaPravoEtika.pdf.

Listina základních práv a svobod. [online]. 16. prosince 1992. [cit. 2015-03-20]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

Metaetika. [online]. 21. října 2016. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:
<https://www.youtube.com/watch?v=Qr34PLIH4XI>.

MUSIL, L. *Jednostrannost a symetrie v kultuře služeb sociální práce*. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné na: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080228113702.pdf>.

NAVRÁTIL, P. *Sociální práce se sociálně vyloučenými: modely sociální práce, které jsou v souvislosti se sociální prací s menšinami hojně uváděny*. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné na:
https://is.muni.cz/el/1423/jaro2011/SPR142/um/Soc._praca_s_vyloucenymi.pdf.

POLÁKOVÁ, J. *Ošetrovatelský proces*. In KRAMPEROVÁ, H. *Novinky v ošetrovatelské péči* [online]. A.R.Garamond, 2010 [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:
www.ftn.cz/vzdelavani/files/Skripta_kurzNovinky.pdf.

ROLNÝ, I. In *Studie Transparency International: Aplikace metod a nástrojů podnikatelské etiky v českém podnikatelském prostředí*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://transint.xred.cz/doc/ve_amanpe.pdf.

RYCHETNÍK, L. *Sociální spravedlnost: jak jí rozumět dnes?*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <http://socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=3&clanek=815>.

Stálé pracovní komise pro tvorbu personálních standardů a kvalifikací v sociálních službách při Ministerstvu práce a sociálních věcí. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/22796/Statut_a_jednaci_rad.pdf.

Statement of Ethical Principles. [online]. 3. března 2012. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na: <http://ifsw.org/policies/statement-of-ethical-principles/>.

ŠIRKA, Z. *Sociální práce jako lidskoprávní profese a Etické kodexy*. [online]. posl. aktualizace 2006. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:
https://is.jabok.cz/el/JA10/zima2016/TE3372/um/4_Socialni_prace_jako_lidskopravni_profese_a_Eticke_kodexy.pdf.

Věcný záměr zákona. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:
<http://www.mpsv.cz/cs/17864>.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. [online]. posl.
aktualizace 2006. [cit. 2017-03-20]. Dostupné na:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/z_108_2006.pdf.

Seznam příloh

Příloha I. Mezinárodní etický kodex sociální práce

Příloha II. Podklad pro rozhovor

Příloha III. Vyhodnocení důležitosti principů

Přílohy

Příloha I.

Mezinárodní etický kodex sociální práce - principy Návrh přijatý valným shromážděním IFSW (Mezinárodní federace sociálních pracovníků), Adelaide, Austrálie, 29. 9. - 1. 10. 2004

1. Úvod

Etické uvědomění je nutnou součástí odborné praxe sociálních pracovníků. Schopnost a oddanost etickému jednání je základním aspektem kvality služby nabízené uživatelům služeb sociální práce.

2. Definice sociální práce

Profese sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v lidských vztazích a také zmocnění a osvobození lidí v zájmu zvýšení blaha. Sociální práce zasahuje v oblastech, kde dochází k interakci lidí a jejich prostředí, a využívá k tomu teorie lidského chování a sociálních systémů. Základem sociální práce jsou principy lidských práv a sociální spravedlnosti.

3. Mezinárodní konvence

Mezinárodní deklarace a úmluvy o lidských právech vytvářejí obecné standardy a poukazují na práva, která jsou globální společností akceptována. Dokumenty relevantní pro praxi sociální práce jsou:

- Všeobecná deklarace lidských práv
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
- Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
- Úmluva o právech dítěte
- Úmluva původních domorodých obyvatel (11,0 konvence 169)

4. Principy

4.1 Lidská práva a lidská důstojnost

Sociální práce je založena na respektu k hodnotě a důstojnosti všech lidí a na právech, která z toho vyplývají. Sociální pracovníci podporují a chrání fyzickou, duševní, emocionální a duchovní integritu a blaho každého člověka. To znamená:

1. Respektovat právo na sebeurčení - sociální pracovníci respektují a podporují právo lidí na provádění vlastních výběrů a rozhodnutí, nezávisle na jejich hodnotách a životních rozhodnutích, za předpokladu, že to neohrozí práva a legitimní zájmy druhých.
2. Podporovat právo na participaci - sociální pracovníci podporují plné zapojení a účast lidí, kteří používají jejich služby, taková mi způsoby, aby

mohli dosáhnout zmocnění ve všech aspektech rozhodování a jednání, které ovlivňuje jejich život.

3. Jednat s každým člověkem jako s celostní bytostí - sociální pracovníci se zajímají o celého člověka v rámci rodiny, komunity a společenského a přirozeného prostředí a usilují o rozpoznání všech aspektů života člověka.
4. Identifikovat a rozvinout silné stránky - sociální pracovníci se zaměřují na silné stránky jednotlivců, skupin a komunit, a tak podporují jejich zmocnění.

4.2 Sociální spravedlnost

Sociální pracovníci mají povinnost podporovat sociální spravedlnost ve vztahu ke společnosti obecně i ve vztahu k lidem, se kterými pracují. To znamená:

1. Čelit negativní diskriminaci - sociální pracovníci mají povinnost čelit negativní diskriminaci na základě takových charakteristik, jako jsou schopnosti, věk, kultura, rod nebo pohlaví, rodinný stav, socioekonomický status, politické názory, barva pleti nebo jiné fyzické charakteristiky, sexuální orientace nebo duchovní přesvědčení.
2. Uznat diverzitu - sociální pracovníci rozpoznávají a respektují etnickou a kulturní rozdílnost ve společnostech, kde pracují, berouce při tom v úvahu individuální, rodinné, skupinové a komunitní odlišnosti.
3. Spravedlivě distribuovat zdroje - sociální pracovníci zaručují, že zdroje, které mají k dispozici, jsou rozdělovány spravedlivě ve shodě s potřebami.
4. Čelit nespravedlivé politice a praktikám - sociální pracovníci mají povinnost upozorňovat své zaměstnavatele, tvůrce politik, politiky samotné a veřejnost na situace, kdy lidé žijí v chudobě, když zdroje nejsou adekvátní nebo když rozdělování zdrojů, politika a praxe jsou utlačující, nespravedlivé nebo škodlivé.
5. Pracovat na základě solidarity - sociální pracovníci mají povinnost čelit sociálním podmínkám, které přispívají k sociálnímu vyloučení, stigmatizaci nebo útisku, a pracovat pro sociální inkluzi.

5. Profesionální jednání

Národní členské organizace IFSW mají povinnost rozvíjet a pravidelně aktualizovat svoje vlastní etické normy nebo etické směrnice tak, aby byly konzistentní s prohlášením IFSW. Národní organizace mají také povinnost informovat sociální pracovníky a vzdělavatele v sociální práci o těchto normách a směrnicích.

Sociální pracovníci by měli jednat v souladu s etickým kodexem nebo směrnicemi, které platí v jejich zemi. Tyto budou obvykle zahrnovat detailnější pravidla v etické

praxi specifická podle národního kontextu. Následující obecná doporučení pro profesionální jednání se týkají toho, že:

1. Od sociálních pracovníků se očekává, že budou rozvíjet a udržovat požadované dovednosti a kompetence v oblasti své práce.
2. Sociální pracovníci nedopustí, aby jejich dovednosti byly využity k nehumánním účelům, jako je například mučení nebo terorismus.
3. Sociální pracovníci jednají bezúhonným způsobem. To zahrnuje nezneužívání vztahu důvěry s lidmi, kteří užívají jejich služeb, rozeznávání hranice mezi osobním a profesním životem a nezneužívání svého postavení pro osobní obohacení nebo zisk.
4. Sociální pracovníci jednají s lidmi, kteří používají jejich služby, s účastí, empatií a péčí.
5. Sociální pracovníci nepodřizují potřeby a zájmy lidí, kteří užívají jejich služeb, svým vlastním potřebám a zájmům.
6. Sociální pracovníci mají povinnost učinit nezbytné kroky v profesionální i osobní péči o sebe na pracovišti i ve společnosti s cílem zajistit, aby byli schopni poskytovat odpovídající služby.
7. Sociální pracovníci zachovávají důvěrnost informací, které se týkají lidí užívajících jejich služby. Výjimky mohou být odůvodněny pouze na základě vyššího etického požadavku (jako je například ochrana života)
8. Sociální pracovníci vyžadují uznání toho, že jsou zodpovědní za své jednání vzhledem k lidem, se kterými pracují, vzhledem ke kolegům, zaměstnavatelům, profesní asociaci a vzhledem k zákonným ustanovením, a že tyto odpovědnosti mohou být ve vzájemném konfliktu.
9. Sociální pracovníci mají povinnost spolupracovat se školami sociální práce, aby podpořili studenty sociální práce při získávání kvalitního praktického výcviku a aktuální praktické znalosti.
10. Sociální pracovníci iniciují a zapojují se do diskusí týkajících se etiky se svými kolegy a zaměstnavateli a jsou odpovědní za to, že jejich rozhodnutí budou eticky podložena.
11. Sociální pracovníci jsou připraveni uvést důvody svých rozhodnutí, založených na etickém rozvažování, a jsou odpovědní za svoje volby a jednání.
12. Sociální pracovníci pracují na vytváření takových podmínek ve svých zaměstnavatelských organizacích i ve své zemi, aby principy tohoto prohlášení i principy jejich národního kodexu (existuje-li) byly diskutovány, hodnoceny a prosazovány.

Příloha II.

Podklad k rozhovoru

Kam nahlédnete, když řešíte při své práci nějaký problém?

Co si myslíte o Mezinárodním etickém kodexu sociální práce celkově?

4.1.1 Jak vnímáte, že se klient má právo rozhodovat se sám, tedy za předpokladu, že to neohrožuje práva a zájmy druhých?

4.1.2 Co si myslíte o tom, že máte podporovat a plně zapojovat lidi, kteří používají vaše služby, aby mohli rozhodovat o všem, co ovlivňuje jejich život?

4.1.3 Jaký je váš názor na to, že se máte zajímat o klienta v rámci rodiny, komunity, společenského a přirozeného prostředí?

4.1.4 Co si myslíte o zaměřování se na silné stránky klienta, které podporují jeho zmocnění?

4.2.1 Jak vnímáte požadavek, že máte čelit negativní diskriminaci? (negativní diskriminaci na základě schopností, věku, kultury, rodu nebo pohlaví, rodinného stavu, politických a náboženských názorů, ...)

4.2.2 Co si myslíte o tom, že máte rozpoznávat a respektovat etnické a kulturní rozdílnosti ve společnostech?

4.2.3 Co si myslíte o tom, že máte spravedlivě distribuovat zdroje? Tzn. rozdělovat je spravedlivě ve shodě s potřebami.

4.2.4 Jak je důležité čelit nespravedlivé politice a praktikám? Tzn., že máte upozorňovat zaměstnavatele, politiky, veřejnost na situace, kdy lidé žijí v chudobě, když nejsou adekvátní zdroje nebo je jejich rozdělování, politika a praxe utlačující, nespravedlivá nebo škodlivá.

4.2.5 Jaký je váš názor na to, že máte pracovat na základě solidarity?

5.1 Co si myslíte o rozvíjení a udržování dovedností a kompetencí ve vaší práci?

5.2 Jak vnímáte to, že vaše dovednosti nesmí být využity k nehumánním účelům (např. mučení, terorismu)?

5.3 Jaký je váš názor na bezúhonné jednání sociálního pracovníka? (Tzn. nezneužívání důvěry, rozeznávat hranice mezi osobním a profesním životem, nezneužívání svého postavení pro osobní obohacení nebo zisk.)

5.4 Jak vnímáte, že je důležité jednat s klienty s účastí, empatií a péčí?

5.5 Co si myslíte o tom, že SPk nemá svým zájmům a potřebám podřizovat potřeby a zájmy klientů?

5.6 Jak vnímáte povinnost jednat o sebe na pracovišti i ve společnosti tak, abyste byl/a schopna poskytovat odpovídající péči?

5.7 Jak vnímáte požadavek zachovávat důvěrnost informací, které získáte o klientech v rámci služby?

5.8 Jak vnímáte, že žádáte veřejné uznání toho, že máte odpovědnost za svou práci?

5.9 Co si myslíte o tom, že SPk má pomáhat vzdělávacím institucím tím, že zprostředkuje studentům SP praxi?

5.10 Jaký je váš názor na to, že rozhodnutí SPka mají být podložena eticky?

5.11 Do jaké míry má podle vás Spk nést odpovědnost za rozhodování při výkonu SP?

5.12 Co si myslíte o tom, že je potřeba diskutovat, hodnotit a prosazovat principy kodexů? Jak mezinárodního, tak národního?

Jaké jsou podle vás funkce, úkoly Mezinárodního etického kodexu?

Myslíte si, že je Mezinárodní etický kodex pro praxi sociální práce přínosný? Ohodnoťte prosím číslicí jako ve škole 1 až 5 (1 velmi přínosný, 5 vůbec ne) a odůvodněte, prosím.

Pohlaví

Věk

Vzdělání v oblasti sociální práce

Cílová skupina, se kterou pracujete

Doba praxe

Příloha III.

Vyhodnocení důležitosti principů

Celkové:

	Velmi důležitý	Důležitý	Ani důležitý, ani nedůležitý	Spíše nedůležitý	Nedůležitý
4.1.1	9	5	1	0	0
4.1.2	8	6	1	0	0
4.1.3	10	2	3	0	0
4.1.4	9	5	1	0	0
4.2.1	5	6	2	1	1
4.2.2	4	5	5	1	0
4.2.3	3	9	1	1	1
4.2.4	3	6	5	1	0
4.2.5	3	10	1	1	0
5.1	11	4	0	0	0
5.2	11	0	1	1	2
5.3	10	4	0	1	0
5.4	11	2	1	0	1
5.5	11	3	0	0	1
5.6	4	8	1	1	1
5.7	11	4	0	0	0
5.8	2	3	7	1	2
5.9	6	6	3	0	0
5.10	8	4	2	1	0
5.11	5	7	2	1	0
5.12	6	5	2	2	0

Jednotliví respondenti

1 – velmi důležitý

2 – důležitý

3 – ani důležitý, ani nedůležitý

4 – spíše nedůležitý

5 – nedůležitý

	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8
4.1.1	1	2	1	1	3	1	1	1
4.1.2	1	2	1	1	3	1	1	1
4.1.3	1	3	2	1	1	1	1	1
4.1.4	3	2	2	1	1	1	1	1
4.2.1	2	2	2	1	1	5	2	2
4.2.2	4	2	3	3	3	2	1	1
4.2.3	1	2	2	2	1	4	1	2
4.2.4	3	3	2	2	1	1	2	3
4.2.5	2	2	2	2	1	2	1	1
5.1	2	2	1	1	1	1	1	1
5.2	1	1	1	1	1	5	1	1
5.3	1	1	1	1	1	1	1	1
5.4	1	2	1	1	1	1	1	1
5.5	1	1	2	2	1	1	1	1
5.6	2	2	5	2	1	1	2	1
5.7	1	1	2	1	1	1	1	1
5.8	5	5	3	3	1	1	3	2
5.9	2	3	2	1	1	1	2	1
5.10	2	3	3	2	1	1	1	1
5.11	3	2	2	2	1	1	1	1
5.12	2	4	3	1	1	1	2	2

	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15
4.1.1	2	1	2	1	2	2	1
4.1.2	1	2	2	2	2	1	2
4.1.3	1	1	3	1	1	3	2
4.1.4	1	1	2	1	2	2	1
4.2.1	1	1	3	1	3	4	2
4.2.2	2	1	3	1	2	3	2
4.2.3	2	2	5	3	2	2	2
4.2.4	3	2	4	1	3	2	2
4.2.5	2	3	4	2	2	2	2
5.1	1	2	2	1	1	1	1
5.2	1	1	5	4	1	3	1
5.3	1	2	2	4	1	2	2
5.4	1	1	5	3	1	1	2
5.5	1	1	5	2	1	1	1
5.6	2	2	3	4	1	2	2
5.7	2	1	2	2	1	1	1
5.8	3	3	3	2	3	4	2
5.9	1	3	2	2	1	3	2
5.10	1	2	4	2	1	1	1
5.11	2	3	4	2	2	1	2
5.12	2	1	4	1	3	1	2

Abstrakt

HOJKOVÁ, A. *Analýza požadavků kladených na sociální pracovníky Mezinárodním etickým kodexem*. České Budějovice 2017. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce Mgr. Markéta Elichová, Ph.D.

Klíčová slova: etický kodex, etika, sociální práce, IFSW, syndrom vyhoření, superhrdina

Předložená diplomová práce se zabývá Mezinárodním etickým kodexem sociální práce. Nejprve se věnuje vzniku, historii, aktualizacím a také kritice etických kodexů. Poté následuje analýza jednotlivých principů Mezinárodního etického kodexu. Tato analýza byla provedena na základě odborné literatury sociální práce a článků publikovaných v České republice. Následně jsou u každého principu zpracovány výsledky provedeného výzkumu mezi sociálními pracovníky v Jihočeském kraji. Ty vyjadřují, jak samotní sociální pracovníci jednotlivé principy vnímají. Práci uzavírá stručný náhled do etických teorií.

Abstract

The Analysis of the Demands put on Social Workers by the International Code of Ethics.

Keywords: code of ethics, ethics, social work, IFSW (International Federation of Social Workers), burnout syndrome, superhero

This thesis deals with The International Code of Ethics of Social Work. The first part focuses on the origins, history, updates and criticism of ethical codes. It is followed by the analysis of various principles of the International Code of Ethics. This analysis was based on the scientific literature of social work and the articles published in the Czech Republic. Subsequently, for each principle the results of the research among social workers in the South Region were processed. They reveal how social workers perceive the different principles. The analysis is concluded with a brief insight into the ethical theories.